

1981/82:93**Onsdagen den 10 mars em.**

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

9 § Finansdebatt (forts.)

Fortsattes överläggningen om finansutskottets betänkande 1981/82:20.

Anf. 55 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Nu kan jag säga detsamma som någon gjorde vid ett annat tillfälle, enligt en historia: Detta klarar talmannen, jag och sekreterarna av, eftersom det inte finns några andra i kammaren.

I den debatt vi nu har om finansutskottets betänkande 20 är utgångspunkterna från de olika partierna i utskottet litet annorlunda än vi har vant oss vid. I finansutskottet har moderaterna valt att säga att den socialdemokratiska linjen är bättre än mittenregeringens förslag. Det är den enda slutsats man kan dra av ståndpunkten att det är bättre att lägga ned rösterna och låta socialdemokraternas förslag vinna än att rösta på mittenregeringens förslag.

Det är tur att det i moderatledningen också finns folk som ibland kan bringa partiet till besinning. Jag beklagar att denna besinning bara kommer att gälla den kommunalekonomiska frågan och inte över hela det fält som betänkandet behandlar.

I den seriösa ekonomiska debatten tycker jag att man kan notera en klar tendens till ökad insikt om de grundläggande problemen i vår ekonomi. Det är glädjande att den insikten kommer från allt fler håll och inte minst är väl dokumenterad hos den svenska allmänheten. Den attityd som avtalsparterna har intagit under senare år visar tydligt att de är mogna att fullfölja den svenska modellen med ansvarsfyllda uppgörelser, speciellt när det allmänna ekonomiska läget är kärvt. Jag vill också uttrycka en förhoppning om att samtliga parter i kommande avtalsförhandlingar intar denna attityd. Det gemensamma uttalande som regeringspartierna och socialdemokraterna har gjort i denna del i samband med skattereformen har vital betydelse för det ekonomiska saneringsarbetet i fortsättningen.

Den socialdemokratiska attityden till Sveriges problem är annars tyvärr tvehågsen. Vad socialdemokraterna försöker sig på är att kombinera ett kaxigt tal om behovet av återhållsamhet med kraftiga överbud i fråga om de åtaganden som vår ekonomi och produktion förmår bära. Slutresultatet blir att de i viktiga avseenden motverkar arbetet för att nå balans i ekonomin. Ett par exempel visar detta.

Regeringens sparprogram leder till att vi börjar få grepp om kostnadsutvecklingen. Jag vågar påstå, att med de ytterligare åtgärder som har aviserats kommer vi att också i kronor ha ett minskat budgetunderskott när vårriksdagen är avslutad. I detta läge lägger socialdemokraterna fram ett budgetförslag, som ger en helårseffekt som är 4,5 miljarder sämre än regeringens.

När regeringen har lyckats få en dämpning av inflationen till stånd, så är nog de flesta ense om att det är bra. Inflationsförväntningarna går f. n. ned i det svenska samhället. Den senaste tolv månadersperioden har inflationen varit ca 8,5 %. För inte alltför länge sedan var den 5 % högre. Vad gör då socialdemokraterna? Jo, de föreslår höjda priser genom en höjning av momsens med 2 %. Inflationsförväntningarna skall ligga kvar, tycker socialdemokraterna – obekymrade om att detta slår igenom på den kommunala ekonomin, hushållens ekonomi osv.

I de här avseendena skulle man kunna karakterisera den socialdemokratiska politiken så att den är "kvar i utförsbacken". Mot den bakgrunden är det bra att socialdemokraterna är i minoritet, och det är oförklarligt att moderaterna väljer att hjälpa fram denna politik genom att lägga ned sina röster.

I och med att socialdemokraterna inte konsekvent angriper de långsiktiga balansproblemen saknar de socialdemokratiska åtgärderna i det kortare perspektivet också trovärdighet. Inte minst gäller det sysselsättningspolitiken. Som Rolf Rängård tidigare framhöll, var arbetslösheten i Sverige i början av 1970-talet högre än i våra grannländer. Nu ligger de flesta industriländer, många med socialdemokratiska regeringar, på mångdubbelt större arbetslöshetstal.

Vi har inget skäl att glädja oss åt andras olycka. Men det finns skäl att erinra om att deras olycka i stor utsträckning är beroende av att de har socialdemokratiska eller ultrakonservativa regeringar. Finland har dubbelt så hög arbetslöshet som vi, och där har man alltså en kommunistisk arbetsmarknadsminister.

Socialdemokraterna borde sakna trovärdighet i sysselsättningspolitiken, helt enkelt därför att de inte har förslag som är konstruktiva, långsiktiga och som är en del av ett ekonomiskt stabiliseringsprogram. Jag skall peka på några ytterligare omständigheter som understryker detta.

För det första: I praktiskt taget varje stor näringspolitisk fråga har socialdemokraterna sökt manövrera sig bort från ett konkret ställningstagande. De har skylt på behov av ytterligare utredningar, av statliga strukturplaner för den aktuella branschen och andra liknande omständigheter. Om socialdemokraternas politik vunnit gehör, hade bransch efter

bransch förblött med åtföljande arbetslöshet och bristande resurser för framtidsatsningar.

För det andra: Den enda offensiva motorn i den socialdemokratiska näringspolitiken skulle vara den verkliga Döbelnsmedicinen för svensk ekonomi. Löntagarfonder i socialistisk tappning är ett hot mot initiativkraft och nytänkande och därmed mot sysselsättningen.

För det tredje: Socialdemokraterna tvekar inte att lägga bördor på produktionen som hämmar den internationella konkurrensen. Den finansiering av löntagarfonderna man förespråkar är ett exempel. Jag tror inte att ens socialdemokraterna tänker sig en avräkning i lönerörelserna utöver den avräkning som skattereformens finansiering skall ge.

Den viktigaste fördelningspolitiska uppgiften i dag är att klara sysselsättningen. Jag tycker inte att man kan vara nöjd med den nuvarande utvecklingen. Men vi skall komma ihåg att vår mittenregering klarar påfrestningarna bättre än de allra flesta socialdemokratiska och konservativa regeringar ute i världen. Regeringspartierna arbetar vidare med åtgärder för att hålla nere arbetslösheten. Det skulle kännas bra om oppositionen var mer konstruktiv och mindre spekulativ i sysselsättningspolitiken. Då skulle det finnas förutsättningar för samfälliga tag också på detta område, vilket vore av stort värde.

Moderaternas politik skulle man egentligen för deras egen skull gå förbi med tystnad. Detta parti driver en politik i regeringsställning och en annan i opposition. Och när de är i regering har de Lars Tobisson i opposition. Moderaternas agerande i skattefrågan visar tydligt detta. Före valet 1976 skulle man sänka skatten. I den första trepartiregeringen insåg man att det inte fanns några pengar att bjuda på. Före valet 1979 – i opposition – sade moderaterna att det går att sänka skatten bara viljan finns. I regeringsställning efter valet sade de att skatteomläggningen skall totalfinansieras. Efter regeringsupplösningen våren 1981 var man åter tillbaka och skulle bjuda på skattesänkning. Man skulle nästan kunna säga att moderaterna byter politik i den här frågan oftare än en Vasaloppsscegrare byter skidor.

När vi lyssnade till Gösta Bohmans inlägg kunde vi konstatera att han var kritisk mot skattereformen och kritisk mot dess finansiering. Det skulle inte få förekomma skatter eller avgifter för att finansiera den, och man skulle inte ha det sänkta indexskydd som ingår i uppgörelsen. Gösta Bohman talade också om att man i en utredning kommit fram till att det skulle bli stora möjligheter att få ökade statliga inkomster genom skattereformen. Jag skulle i det sammanhanget vilja sätta upp ett varnande finger och peka på att man i USA har fört precis detta resonemang och att vi vet att president Reagan har svårigheter att få budgeten att gå ihop. Man har där kunnat konstatera att skattesänkningen inte gav de inkomster man hade tänkt sig.

Men det är angeläget att slå fast att det är en mycket viktig reform som socialdemokraterna, centern och folkpartiet har kommit överens om och att den säkerligen kommer att få positiva effekter. De positiva effekterna behövs för att vi ytterligare skall kunna förbättra Sveriges ekonomi.

I ett avseende är dock moderaternas hållning konsekvent, nämligen att

man inte har någon känsla för att en av politikens viktigaste uppgifter är att fördela tillgångar och bördor rättvist mellan människorna. Moderaterna har ovanan att kritisera de fördelningspolitiska inslagen i nödvändiga sparåtgärder. När de föreslår ytterligare sparande, gör de det utan hänsyn till effekterna för enskilda människor i utsatta situationer. Det senaste exemplet är moderatförslaget – som vi nu lyckats undanröja – att begränsa skatteutjämningen mellan rika och fattiga kommuner.

Vi har i Sverige ett bra utgångsläge. Det gäller att skapa en positiv inställning till att vi skall klara av de problem som finns i vår ekonomi och när det gäller vår sysselsättning. En framtidspolitik måste ta sikte på att vi effektivt utnyttjar de tillgångar och resurser som finns i samhället. Vi skall göra detta på ett uthålligt sätt, dvs. utan att föröda kommande generationers levnadsbetingelser. Detta synsätt förutsätter att vi kan föra utvecklingen vidare efter ett decentralistiskt och småskaligt betraktelsesätt. I detta avseende har den kanske främsta förändringen av samhällsutvecklingen skett sedan majoritetsskiftet 1976. Jag vill peka på jordbrukspolitikens nya inriktning mot familj jordbruken och mot att man skall vidmakthålla jordbruket som en viktig glesbygdsnäring och en bas för produktionen i alla delar av landet.

Jag vill vidare peka på den satsning på småföretagsamheten som sker. Socialdemokraterna glömde bort denna dynamiska faktor i sin näringspolitik, präglad av storsatsningar som kärnkraft, Stålverk 80, Algots Nord m. m. Den småföretagsproposition som presenterades häromdagen är en bra fortsättning på en bra början när det gäller näringspolitiken.

I dag har regeringen presenterat nya riktlinjer för regionalpolitiken. Också här markerar regeringen en decentralistisk och småskalig inriktning. Det är först genom en sådan inriktning som den enskildes initiativkraft och utvecklingsförmåga kan tas till vara. Men för att vi skall kunna fullfölja en sådan politik måste en allmän stabilisering av ekonomin fortgå – med det sociala och fördelningspolitiska ansvar som regeringspartierna står för. Det är också den inriktningen regeringens budgetproposition har. Jag är övertygad att det även är den politiken som riksdagen under våren i omröstning efter omröstning kommer att biträda.

Därmed kommer riksdagen också att fullfölja den konsekventa ekonomiska politik som mittenregeringen har drivit. Den kan sammanfattas i:

åtgärder för att skapa rimliga konkurrensvillkor i förhållande till omvärlden – devalveringen, goda förutsättningar för lönerörelsen;

åtgärder för att få ned inflationen. – Regeringen tillät inte devalveringen att slå igenom i priserna. Spararbetet har en klar inflationsdämpande effekt:

åtgärder för att få ned budgetunderskottet – årets budget bryter trenden;

åtgärder för att hålla sysselsättningen uppe – aldrig tidigare har så mycket satsats på arbetsmarknadspolitik och andra offensiva åtgärder som nu;

åtgärder för att få till stånd expansion och utveckling i näringslivet – satsningarna på energihushållning, småföretagsamhet, regionalpolitik, åt-

gärder för sparande och ökning av det riskvilliga kapitalet, satsning på forskning och teknisk utveckling.

Det är, herr talman, genom sådana åtgärder vi kan få den stabilitet och utveckling av vår ekonomi som gör det möjligt att upprätthålla en god offentlig service i det svenska samhället.

Nr 93

Onsdagen den
10 mars 1982

Finansdebatt

Anf. 56 MARIANNE STÅLBERG (s):

Herr talman! Kjell Mattson skäller på oss socialdemokrater. Det är lättare att kritisera oss än att i regeringsställning förbättra människors levnadsförhållanden och minska arbetslösheten.

Finanspolitiken handlar om den samlade ekonomin i landet. Och om krisen i ekonomin har inte minst företrädarna för de borgerliga partierna vittnat i dag. Men på något sätt har de inte förstått, eller velat förstå, att det är de som i hög grad är ansvariga för krisen – inte minst för de katastrofala verkningar den fått för kvinnorna i landet. Ni pratar om jämställdhet, och ni skriver t. o. m. motioner med krav på att öka den. Men det är inte era *ord* som räknas utan vad ni faktiskt gör.

Ni har ökat klyftorna mellan grupper av människor, mellan landsändar, unga och gamla. Ni har förstärkt de traditionella könsrollerna både på arbetsmarknaden och i hemmen.

1979 stod drygt 600 000 kvinnor utanför arbetsmarknaden. 330 000 av dessa sade sig vilja ha ett arbete men ansåg det inte mödan värt att söka. Det här kom vi fram till i jämställdhetskommittén i den utredning vi gjorde om kvinnors arbete. Det är kvinnorna som drabbats hårdast av arbetslösheten. Det gäller också bland tjänstemännen. Inom SIF är 37 % av medlemmarna kvinnor. Men bland förbundets arbetslösa medlemmar är 63 % kvinnor. På motsvarande sätt är det inom Handelstjänstemannaförbundet. Kvinnorna utgör 57 % av medlemmarna och 70 % av förbundets arbetslösa. Kommunaltjänstemannaförbundet består till 73 % av kvinnor. Bland förbundets arbetslösa svarar kvinnorna för 88 %.

Omkring 1 miljon kvinnor deltidsarbetar. Antalet ofrivilliga deltidare bara ökar – den senaste månaden med 20 000. F. n. är det ca 120 000 kvinnor som arbetar deltid av arbetsmarknadsskäl. Arbetslösheten bland unga flickor är nära 13 %.

Den offentliga sektorns utbyggnad har varit en viktig hörnsten i vårt välfärdsbygge. Utbildning, vård och omsorg, som tidigare var ett fåtals privilegium, blev genom satsning på den offentliga sektorn en rättighet för hela folket. Rättvis fördelning blev vårt rättesnöre.

I dagarna kom Kommunförbundets undersökning om utbyggnaden av barnomsorgen, och där konstateras: "Under 1950-talet förändrades det ekonomiska läget och därmed arbetsmarknadsläget. Kvinnorna behövdes inte i samma omfattning i produktionen som under 1940-talet. Under denna period kritiserades också heldagsinstitutionerna inom barnomsorgen häftigt, vilket resulterade i att endast mycket få heldagsinstitutioner byggdes under hela 1950-talet.

När ekonomin åter expanderade under 1960-talet uppmuntrades kvinnor-

na åter att förvärvsarbeta. Detta medförde att bristen på barnomsorgsplatser i daghem och fritidshem blev mycket stor. Sedan 1960-talet har en växande andel kvinnor gått ut i förvärvsarbete vilket ledde till en stor efterfrågan på barnomsorg under 1960- och 1970-talen. För att stimulera kommunerna att bygga ut barnomsorgen infördes bl a ett statligt anordningsbidrag för barnstugebyggandet. Riksdagen beslöt också år 1975 att barnomsorgen inom en 5-årsperiod skulle bygga ut barnomsorgen med 100 000 nya daghemsplatser och 50 000 nya fritidshemsplatser dvs. under åren 1976–1981.

Under 1980-talets början har dock arbetsmarknadsläget förändrats och 1960-talets brist på arbetskraft har nu förbytt i en ökande arbetslöshet. Kommunernas ekonomiska situation har därmed också försämrats och utbyggnaden av barnomsorgen har skett i minskad takt, verksamhet drabbats av nedskärningar. Detta har bl. a. lett till att riksdagsbeslutet att bygga 100 000 nya daghemsplatser och 50 000 nya fritidshemsplatser mellan 1976 och 1981 inte uppfyllts.

Det försämrade ekonomiska läget och en ändrad syn på den offentliga sektorns utbyggnad samt den ökade tonvikten på de pedagogiska motiven har bl. a. resulterat i ett riksdagsbeslut om en förändring av statsbidragen. Statsbidragen till dag- och fritidshem – dvs. heltidsomsorgen – minskas, vilket på sikt leder till försämrade möjligheter för kvinnor och män att förvärvsarbeta.

Starka skäl – bl. a. respektive familjs ekonomiska – talar för att det blir kvinnorna som får stanna hemma och ta hand om barnen eftersom de i de flesta familjer har den lägsta lönen. I barnomsorgspropositionen sägs dock fortfarande att målet för utbyggnaden av barnomsorgen är full behovstäckning.”

Kan man tydligare än så här beskriva kvinnornas roll i den ekonomiska politiken? Det behövs ingen ytterligare forskning, inga flera utredningar för att visa på kalla fakta. Vad som behövs är en ekonomisk politik som inte gör skillnad mellan kvinnor och män, en politik där rätten till arbete och ekonomiskt oberoende omfattar alla människor och på lika villkor.

Under den socialdemokratiska regeringens tid 1976 fattade riksdagen beslut om barnomsorgen som innebar en långsiktig målsättning om full behovstäckning fram till 1985 och en mer kortsiktig målsättning om en utbyggnad av den som jag redan nämnde och som också Kommunförbundet har tagit upp, nämligen 100 000 daghemsplatser och 50 000 fritidshemsplatser under den närmaste femårsperioden. Men vad blev det av detta? Jo, 66 000 daghemsplatser och ungefär 35 000 fritidshemsplatser.

1981 konstaterade socialutskottet mycket riktigt att de mål som uppställdes 1976 för utbyggnaden av dag- och fritidshem under perioden 1977–1981 inte har uppnåtts. Stor ovisshet råder om vilket utrymme som finns för den kommunala expansionen för tiden efter 1982. Utskottet anser dock att det bör utarbetas en plan för den fortsatta utbyggnaden av den kommunala barnomsorgen fram till full behovstäckning. Planen, som också bör innefatta en bedömning av personalbehov och erforderliga utbildningsinsatser liksom en värdering av olika instrument för att säkerställa att målet nås, bör tas fram

efter överläggningar med Svenska kommunförbundet och föreläggas riksdagen snarast möjligt.

Ute i kommunerna har det visat sig att trots en betydligt lägre utbyggnadstakt än planerat är barnomsorgen den kommunala verksamhet som tagit i anspråk den största andelen av den kommunala konsumtionsökningen under 1981. Enligt kommunernas preliminära bokslut ökade den kommunala konsumtionen med 1,8 %. Enbart barnomsorgen svarade för en konsumtionsökning på 1,2 %. Enligt Kommunförbundets volymenkät för 1982 planerar kommunerna att begränsa konsumtionsökningen ytterligare, till 1,2 %. Barnomsorgen svarar för hälften eller 0,6 procentenheter av ökningen. I förhållande till de senaste barnomsorgsplanerna innebär detta en minskning av den planerade utbyggnaden med 50 %. Omräknat i daghemsplatser motsvarar detta en utbyggnad på ca 7 500 platser 1982 mot en tidigare planerad utbyggnad på 16 500.

Men i stället för att angripa problemet genom att öka kommunernas resurser för barnomsorgen utlovade de borgerliga partierna, inkl. det jämställdhetsivrande folkpartiet, ett vårdnadsbidrag till småbarnsfamiljer. Jag tror att jag gör mig till tolk för de flesta kvinnor med småbarn i Sverige när jag säger: Skrota ert vårdnadsbidrag och satsa pengarna på utbyggnad av den kommunala barnomsorgen liksom på fungerande allmänna kommunikationer så att vi får möjlighet att åta oss ett heltidsarbete. Då kan även vi kvinnor vara med och lösa den ekonomiska krisen i Sverige.

Herr talman! Några folkpartister, bl. a. förra jämställdhetsministern Eva Winther, har väckt en motion med krav på åtgärder för ökad jämställdhet, vilken behandlas i finansutskottets betänkande. Sådana åtgärder behövs verkligen. Eva Winther är inte här, men jag skulle vilja vädja till Eva Winther: Varför inte påverka den egna regeringen att vidta åtgärder när det gäller arbete för kvinnor, att skapa fler daghemsplatser. Hjälp oss att förverkliga det krav som riksdagen redan förut har ställt sig bakom! Låt även kvinnorna vara med och arbeta Sverige ur krisen!

Anf. 57 OJJE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Om några timmar kommer riksdagen med all sannolikhet att bifalla det socialdemokratiska förslaget till riktlinjer för budgetregleringen. Denna socialdemokratiska seger åstadkoms genom moderaternas nedlagda röster.

Det innebär att riksdagen i dag kommer att besluta
att den ekonomiska politiken sedan 1976 kraftigt fördöms,
att besparingar i arbetslöshetsförsäkring och vad gäller karensdagar inte skall genomföras,
att statens utgifter skall ökas och
att skattesparandet snarast skall avskaffas.

Allt detta kommer riksdagen att uttala. Det socialdemokraterna säger skall också – enligt riksdagsbeslutet – vara vägledande för utskottens behandling av statsbudgeten.

Det beslut moderaterna tänker släppa igenom på grund av sina nedlagda

röster strider både mot de senaste sex årens regeringspolitik och mot vad åtminstone jag uppfattat som moderaternas politik.

Hur kan då moderaterna göra detta – tolerera att budgeten skall försvagas, att karensdagarna inte skall införas, att skattefondsparandet skall avskaffas?

Svaret är enkelt: Man tycker inte att riksdagsbeslutet är värt något.

Menar moderaterna att riksdagen skall följa sitt eget beslut? Nej då, riksdagsbeslutet är ingenting att ta på allvar. Menar moderaterna att utskotten skall göra som riksdagen säger? Nej då, inte alls.

Trots att man inte röstar emot det socialdemokratiska förslaget tänker man i varje utskott gå emot det. Riksdagens beslut blir ingenting värt. Därmed förvandlar moderaterna dagens beslut till en fars.

I inlägg efter inlägg har Gösta Bonman i dag talat om att riksdagen uttalat att 12 miljarder kronor skall sparas nästa budgetår. Det är ett allmänt uttalande, en riktlinje. Moderaterna har behållit fast vid att det skall gälla. Och det håller jag med om. Vi menar att regeringen i allt väsentligt följt det riksdagsuttalandet.

Men varför skall nu *det* riksdagsuttalandet vara ett absolut giltigt beslut, medan dagens riksdagsuttalande om budgetregleringen bara skall viftas bort? Är det moderaterna som skall bestämma vilka riksdagsbeslut som skall följas och vilka som skall nonchaleras?

Herr talman! Jag kan omöjligt förstå hur ett sådant handlande går att förena med respekt för riksdagen. I dessa dagar, då det talas ganska mycket om politikerförakt, borde vi alla vara varsamma med att göra spe av riksdagsbeslut.

För moderaterna – lyssna bara på Lars Tobissons tal tidigare i dag – handlar besluten om landets finanser inte bara om hur vi skall styra Sverige ur krisen. Lika mycket handlar det för dem om att visa musklerna, att tala om att en minoritetsregering alltid är svag och att moderaterna måste ha inflytande.

Herr talman! Riksdagens beslut borde avspegla medborgarnas uppfattningar. För moderaterna har de blivit ett sätt att göra markeringar i ett politiskt spel. Det är faktiskt en nedvärdering av riksdagen.

Anf. 58 HILDING JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag skall inte blanda mig i den diskussion som har pågått hela dagen mellan moderater och regeringspartierna om den roll vederbörande partier har spelat och tänker spela här i kammaren.

Men jag skall ta upp några konstitutionella aspekter på de föreslagna kommunalekonomiska åtgärderna. Konstitutionsutskottet har nämligen haft att yttra sig härom. Den naturliga utgångspunkten för utskottet har varit ett uttalande som utskottet gjorde under förra riksmötet och som riksdagen ställde sig bakom. Det gällde möjligheterna att i lag införa begränsningar av kommunernas beskattningsrätt. Det var ett mycket nyanserat yttrande som utskottet avgav. Men slutsatsen är entydig. Resonemangen mynnar ut i följande: "Principerna om den kommunala självstyrelsen som de kommer till

uttryck i RF och dess motiv leder enligt utskottets mening till slutsatsen att ingrepp i kommunernas beskattningsrätt bör undvikas.”

Den gången syftade det principiella uttalandet i första hand på åtgärder av det slag som nu föreslås från moderat håll – kommunalt skattestopp och skattetak. Majoriteten inom konstitutionsutskottet uttrycker sig på denna punkt mycket knapphändigt i år. Den förklarar att utskottet vidhåller ”den inställning som kommer till uttryck i de återgivna uttalandena”. Den säger sålunda inget direkt om huruvida de föreslagna åtgärderna skall anses förenliga med de i fjol fastlagda principerna eller inte. För min del kan jag emellertid inte tolka uttalandet på annat sätt än så att även majoriteten reser principiella betänkligheter mot skattestopp och skattetak. I varje fall gör vi socialdemokrater det. Vi vidhåller sålunda den ståndpunkt vi kom fram till i fjol.

De senaste dagarnas händelser har emellertid gjort att detta inte hör till det mest intressanta. Efter den överenskommelse som de borgerliga partiledarna träffat har andra metoder kommit i fokus för intresset.

I år har också utskottet sysslat med dessa metoder. De har föreslagits av regeringen och går ut på att reducera skatteunderlaget för kommunerna. I den motion som vi socialdemokrater väckte framförde vi principiella betänkligheter mot en sådan åtgärd.

Även i den moderata motionen ställde man sig avvisande. Låt mig citera: ”Att beröva kommunerna en del av de skatteinkomster som deras skatteunderlag faktiskt genererar framstår som principiellt betänkligt.” – Det var den dagen.

Moderaterna i konstitutionsutskottet fullföljde inte denna kritik. Det gjorde däremot moderaterna i finansutskottet. Även vi socialdemokrater, i finansutskott och konstitutionsutskott, fullföljde vår kritik.

Efter det som har hänt finns det all anledning att skärpa denna kritik. Här gäller det verkligen att pröva om grundlagen tillåter ingrepp av det slag som har föreslagits och som av allt att döma har majoritet med en röst i denna kammare.

Det är fel när kommunerna berövas intäkter som deras skatteunderlag föder eller – för att tala med formuleringen i den moderata motionen – när kommunerna berövas ”en del av de skatteinkomster som deras skatteunderlag faktiskt genererar”. Ett sådant ingripande innebär att kommunala skattemedel används för statliga ändamål och att kommunerna reellt sett blir beskattare åt staten.

Med tanke på hur uppgörelsen mellan de borgerliga partiledarna har refererats i pressen måste vi nu pröva om åtgärden stämmer med bestämmelsen i *regeringsformens* 1 kap. 7 §. Där står: ”Kommunerna får taga ut skatt för skötseln av sina uppgifter.” Det är sålunda inte tillåtet för kommunerna att ta ut skatt för statliga uppgifter.

Om jag rätt har tolkat pressmeddelandena innebär den uppgörelse man nu nått fram till inom de borgerliga partierna att kommunerna får en sådan roll och att de sålunda kommer att ta ut skatt för andra ändamål än sina egna.

Det är ingen tvekan om att den kommunala beskattningen undergrävs och att ett farligt grundskott riktas mot den kommunala självstyrelsen med de borgerligas förslag. Därför bör de avslås.

Anf. 59 BO SIEGBAHN (m):

Herr talman! Jag skall huvudsakligen ägna mig åt att behandla den moderata reservationen nr 6 i finansutskottets betänkande. Den rör kreditbestämmelserna vid yrkesmässig försäljning av bilar.

Ända sedan 1950-talet har vi haft en särskild bilkreditkungörelse som har krävt dels en viss procentuell kontantbetalning vid köp av bil, dels en begränsning av kredittiden. Syftet har givetvis varit att ge vissa kontrollmöjligheter över kreditvolymens omfattning på detta område.

Efter hand har det otidsenliga i denna kungörelse blivit alltmer uppenbart, och år efter år har motioner väckts om att kungörelsen icke längre tjänar sitt syfte och borde avskaffas och om att kredittiden åtminstone borde förlängas.

Förra året hade vi som vanligt motioner på detta område. Finansutskottet nöjde sig då med att säga att det kunde te sig inkonsekvent att man i särskild lagstiftning infört regler som medger en begränsning av avbetalningstiderna för handeln med bilar – ett bemyndigande som f. n. utnyttjas – samtidigt som någon motsvarande begränsning inte finns för t. ex. husvagnar och fritidsbåtar, ting som lättare kan undvaras än bil”.

Utskottet konstaterade dock att den sittande kreditutredningen enligt sina direktiv borde ta upp denna fråga och avskog därför motionen.

I år har vi åter motioner på detta område – nr 857 av Per Westerberg och Wiggo Komstedt samt 1660 av Johan Olsson m. fl. Den första kräver vad angår finansutskottet att man hos riksdagen skall begära förslag om upphävande av bilkreditförordningen. Den andra önskar förlängd amorteringstid. Utskottets majoritet har i år behandlat dessa frågor mer positivt än tidigare, och man konstaterar att det i nuvarande mycket svaga efterfrågeläge kan ”synas inkonsekvent att ha en så pass hård reglering av just avbetalningshandeln med bilar”. Man säger dock att diskussioner pågår mellan regeringskansliet och bilbranschens intresseorganisationer och avstyrker därför motionerna.

Det är onckligen riktigt att kreditrestriktioner för bilköp – och det gäller såväl nya som begagnade bilar – ter sig omotiverade i dagens svaga efterfrågeläge, i all synnerhet som inga liknande restriktioner gäller beträffande andra liknande kapitalvaror. Ingenting hindrar någon att på tio års kredit inköpa t. ex. en lyxbåt för åtskilliga hundra tusen kronor.

I realiteten kan de nuvarande kreditbestämmelserna i viss mån betecknas som en klasslag. Människor med goda tillgångar har inga svårigheter att kontant betala 40 % av priset på en bil och därefter återstoden under loppet av 18 månader. Men för många kan det skapa allvarliga problem. Även om kreditkortsmarknaden i viss mån har skapat ett nytt läge, återstår även här amorteringsproblem.

Nya problem har emellertid också tillkommit. En allt större del av handeln

med begagnade bilar går den yrkesmässiga handeln förbi, delvis sammanhängande med att man har infört moms för den reguljära handeln. Det är numera endast en tredjedel av denna handel som passerar de normala kanalerna. I realiteten har ett ganska omfattande fusk med momsen på detta sätt uppstått. Det är skäl nog att se över bestämmelserna. Det är gott och väl att diskussioner äger rum mellan regeringskansliet och intresseorganisationerna, men dessa har nu pågått så länge utan något resultat att vi från moderat sida anser det starkt motiverat att gå längre än utskottsmajoriteten och ge regeringen till känna önskvärdheten av att man snarast kommer fram till ett resultat. I första hand yrkar vi att bilkreditförordningen skall upphävas och i andra hand att kredittiden åtminstone skall förlängas för att man därigenom skall kunna komma undan den buskhandel som har blivit så utbredd under den senaste tiden.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation nr 6.

Med anledning av att utskottsordföranden Eric Enlund i sitt anförande i dag drog in vår biståndspolitik och moderaternas inställning till den vill jag passa på tillfället att göra några kommentarer, trots att vi vid ett senare tillfälle kommer att ha en mera fullständig debatt om biståndspolitiken.

Eric Enlund har undertecknat en motion som innehåller ett mycket hästskt angrepp på den moderata biståndspolitiken, och detta ansåg han lämpligt att i dag följa upp med ytterligare uttalanden. Visserligen ansluter vi oss i partimotionen till den s. k. enprocentslinjen i u-hjälpen, men Eric Enlund ansåg att det var cyniskt av oss att i motionen påpeka att FN:s målsättning var 0,7 % och att flertalet industriländer i genomsnitt endast avstod 0,37 % av bruttonationalprodukten för bistånd.

Jag tycker nog att Eric Enlund har varit ute i ogjort väder i detta sammanhang. Vi vet att omkring 800 milj. kr. av våra biståndsanslag kommer att vara outnyttjade vid utgången av detta budgetår. Det tyder på att svårigheter har förelegat och föreligger att på ett effektivt sätt använda beslutade anslag. Det finns sålunda all anledning att se över situationen och bättre utvärdera våra insatser. Mot bakgrund av dessa stora återstående reserver har vi ansett att anslaget för nästa budgetår borde kunna utgå med samma belopp som under det nuvarande. Eric Enlund borde inse att vi därmed skulle kunna bidra till en viss minskning av betalningsunderskottet och därigenom på sikt kunna förbättra vår internationella ekonomiska ställning och möjliggöra en större satsning i framtiden.

Eric Enlund förde fram alternativet att man i stället skulle spara på konsumtionen av sprit och tobak, en kostnad i det svenska folkhushållet på sammanlagt 17 miljarder kronor. Jag behöver inte påpeka för Eric Enlund att av dessa 17 miljarder är 11 miljarder skatt. Skulle större delen av det beloppet försvinna, skulle det uppstå ett motsvarande hål i budgeten, och vi fick hitta nya former för att täcka det underskottet. Jag vet inte hur Eric Enlund har tänkt sig att vi skulle klara det.

Med anledning av Olle Wästbergs i Stockholm inlägg vill jag slutligen framhålla att vi har diskuterat denna fråga hela dagen. Det är ett väldigt bekvämt sätt av en minoritetsregering att säga att vi moderater, eftersom vi

inte gillar en del av regeringens synpunkter och inte gillar vissa av socialdemokraternas, skall följa regeringens synpunkter. Det är ett sätt att så att säga fjärrdirigera ett annat parti.

Om man vill kan man naturligtvis föra det resonemang som Olle Wästberg har fört. Man behöver kanske inte göra det med sådana bröstoner. Men man kan lika gärna föra det resonemang som i dag har kommit fram vid flera tillfällen, nämligen att man, om man vill skapa en majoritet för en åsikt, tar upp en diskussion härom. Det dröjde ändå till fem minuter i tolv – eller snarare till fem minuter över tolv – innan regeringspartierna var beredda att diskutera hur man skulle kunna komma fram till en gemensam ståndpunkt. Inom utskottet skedde över huvud taget ingenting.

Resultatet har blivit vad vi nu står inför. Det är självfallet inte särskilt lyckat. Var felet ligger kanske ändå framgår av vad jag nu har sagt. Diskussioner borde ha kunnat äga rum på ett tidigare stadium. Därmed menar jag inte fem minuter i tolv utan redan i höstas.

Anf. 60 ERIC ENLUND (fp) replik:

Herr talman! Jag vet mycket väl, Bo Siegbahn, att en stor del av de svenska hushållens kostnader på 17 miljarder kronor för alkohol och tobak går tillbaka till staten, nämligen 11 miljarder kronor. Men de svenska hushållen anser sig ha råd med denna konsumtion. Vad angår inkomsterna till statskassan tyder Bo Siegbahns inlägg på att han har för sig att det samhällsekonomiskt skulle vara en vinst med alkohol- och tobakskonsumtion. Det är en felsyn, vilket vid det här laget borde vara känt även av Bo Siegbahn.

Om jag på punkt efter punkt går igenom era motivringar för besparingar i fråga om biståndet, kan jag konstatera att er huvudmotivering är det ekonomiska läget i Sverige. Nu är vårt ekonomiska läge bekymmersamt från många synpunkter, men om vi ställer vår situation i relation till situationen för de människor och länder som det här är fråga om, är jämförelsen helt horribel. Det går inte att anföra vårt ekonomiska läge såsom ett motiv för en prutning på medel, som går till människor som svälter och lider nöd.

Jag nämnde inte talet 0,7. Det är ett mål som FN fastställde för över tio år sedan och som skulle vara uppnått 1980. Jag talade om läget i dag genomsnittligt för de rika länderna och för ett antal stater. Bo Siegbahn menar alltså att vi såsom föredömen skulle ha dessa länder, som visserligen biträder ståtliga resolutioner i FN men därefter struntar i dem. Det tycker inte jag att vi skall ha. Den politik som Sverige har fört när det gäller biståndsfrågorna är hedersam. Vi skall inte vika från den ståndpunkt som vi tidigare har intagit. De förslag som ni framlägger på denna punkt kan följaktligen inte på något sätt accepteras, i varje fall inte av folkpartiet.

Anf. 61 OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp) replik:

Herr talman! Ingen, Bo Siegbahn, förmenar väl moderaterna att rösta på sina förslag och ingen vill fjärrstyra moderaterna. Men när moderaternas eget förslag har fallit i riksdagen, vad gör de då? Väljer de, som det brukas

här, det minst onda? Nej, moderaterna väljer att med nedlagda röster släppa igenom socialdemokraternas förslag.

I andra frågor handlar moderaterna annorlunda. Ta t. ex. frågan om kollektivanslutning, som riksdagen röstade om för en tid sedan. Moderaterna ville ha lagstiftning men mittenpartierna ett fördömande uttalande. Moderaternas förslag föll i första omgången. Då valde moderaterna det näst bästa, vilket var det naturliga.

Moderaternas handlande kan strikt taget bara tolkas så, att de tycker att regeringens linje och socialdemokraternas linje är lika illa.

I så fall har det ingen betydelse för moderaterna om budgeten försvagas, om momsén höjs, om skattesparandet avskaffas, bara moderaterna slipper rösta med regeringsförslaget. Men det är inte så att moderaterna tycker att regeringen och socialdemokraterna är som pest och kolera. I stället tycker man att det är likgiltigt vad riksdagen uttalar, och det är att nedvärdera riksdagens beslut.

Anf. 62 BO SIEGBAHN (m) replik:

Herr talman! Till Eric Enlund vill jag säga att det är en väldig skillnad mellan att stoppa konsumtionen av sprit och tobak i Sverige, för det är pengar som huvudsakligen stannar i landet, och att minska hjälpen till u-länderna. I det senare fallet rör det sig ju om att det går åt utländsk valuta eller att det i vissa fall blir en minskad export.

När man håller tillbaka biståndet för den närmaste tiden är det ett sätt att försöka komma i balans i våra utrikes betalningar. Det är viktigt att komma i balans även i fråga om de inrikes betalningarna och inte låna på den inhemska marknaden, men det är betydligt allvarigare att landet totalt sett står i skuld till främmande länder.

Jag har därför litet svårt att acceptera Eric Enlunds i och för sig humanitära resonemang att u-länderna har det mycket sämre ställt än vi. Jag skall inte förlänga den här lilla biståndsdebatten inom finansdebatten, men jag vill säga ytterligare några få ord. Visst har u-länderna det sämre än vi, men vad vi gör är ju i realiteten att vi belastar kommande generationer genom att ta upp lån för att kunna fortsätta en biståndspolitik som vi inte har pengar till f. n.

Det är alltså den invändningen jag har. Liksom Eric Enlund hoppas jag att vi skall kunna senare återknyta till den stolta tradition vi har.

Eric Enlund kanske inte nämnde siffran 0,7 %, men han talade om att det var cyniskt av oss att över huvud taget nämna vad andra länder gör. Det kan inte vara cyniskt att tala om det, ty det är väl ganska naturligt att man skaffar sig en överblick och gör en jämförelse.

Till Olle Wästberg vill jag säga att det är klart att vi har inom moderata samlingspartiet övervägt om vi i andra hand skulle stödja regeringslinjen. Men det fanns så många moment i den som helt stred mot grundläggande synpunkter i vår uppläggning att vi ansåg det icke vara möjligt – tyvärr. Hade propositionen skrivits på ett annat sätt, hade det kunnat finnas sådana möjligheter.

Jag erkänner, vilket Hilding Johansson var inne på, att det här öppnar vissa

konstitutionella problem, som kanske inte känns behagliga för någon part.

Anf. 63 ERIC ENLUND (fp) replik:

Herr talman! Bo Siegbahn har förvisso rätt i att det är stor skillnad mellan å ena sidan att begränsa konsumtionen av alkohol och tobak i Sverige och å andra sidan att pruta på hjälpen till de fattiga länderna. I det förra fallet är det fråga om att begränsa en konsumtion som f. ö. innebär en väsentlig import och som innebär enorma skador i det svenska samhället. Det är vår största lätt identifierade skadefaktor.

Bo Siegbahn har mage att säga att det har han inte så stort intresse för. Han rent av polemiserade mot mig när jag sade att det är rimligt att arbeta för minskad alkohol- och tobakskonsumtion. Däremot vill han begränsa de pengar vi lämnar till de fattiga länderna, av hänsyn till vår bytesbalans.

Det finns en mängd andra poster, Bo Siegbahn, i våra affärer med andra länder som man i så fall skulle kunna nämna, exempelvis turistvalutan för lyxresor. Om man vill litet grand främja rättvisan globalt i världen, finns det en mängd poster som man skulle kunna attackera och som vore lämpligare att gå till attack mot än u-hjälpen.

Anf. 64 OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp) replik:

Herr talman! Tycker moderaterna att man skall öka statsutgifterna, höja momsens, ta bort skattefondssparandet? Nej, det gör de inte. Men de ämnar inte rösta emot riksdagsuttalanden som innebär att man skall öka statsutgifterna, höja momsens och ta bort skattefondssparandet. Det är detta som gör det riktigt att hävda att moderaterna av politiska taktiskäl avser att nonchalera riksdagsuttalanden när det passar dem. Men när riksdagen har gjort ett uttalande om att man skall spara 12 miljarder, då är det ett uttalande som skall följas benhårt.

Den riktiga linjen är naturligtvis att man alltid skall följa riksdagsuttalanden och inte nonchalera dem när det passar. Det är därför det här i första hand inte är vad Bo Siegbahn försöker göra det till, en konstitutionell fråga, utan en fråga om riksdagens anseende.

Anf. 65 KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! "Det går att sänka skatten, om bara viljan finns", kunde vi läsa på moderataffischer i en valrörelse för några år sedan. Även från mittenpartierna gjordes gällande att det fanns möjligheter att sänka det totala skattetrycket. Nu har som bekant utvecklingen inte gått på det här sättet, utan sedan vi fick borgerlig majoritet i riksdagen har det totala skattetrycket här i landet ökat så att vi leder skatteligan i hela världen.

Det här är naturligtvis en mycket besvärande debatt, inte minst för moderaterna, och därför brukar man när man blir pressad säga: Det beror inte på statsskatten, utan det beror på att kommunerna är oansvariga. Det är kommunalmännen som genom höjda kommunalskatter har åstadkommit att vi har fått denna ökning av skattetrycket.

Detta är i stort sett riktigt, men då kommer den intressanta frågan: Är det egentligen kommunalmännen som av egen, fri vilja har höjt kommunal-skatten? Till väldigt stor del beror nämligen de höjda kommunalskatterna på beslut som har fattats i Sveriges riksdag. Vi har lagt över många nya uppgifter på våra kommuner.

Den här delen av frågan skall jag inte vidare beröra, herr talman, utan jag skall med utgångspunkt i min egen kommun, Göteborg, som jag representerar här i riksdagen, visa vad förändringar i statsbidragen har inneburit ur kommunalekonomisk synpunkt.

Jag börjar då med de kommunalekonomiska effekterna av den minskning av de specialdestinerade statsbidragen som regeringen har föreslagit och riksdagens borgerliga majoritet har genomdrivit bara under de senaste fyra åren. Den har totalt resulterat i att vi blir av med 138 milj. kr. i skatteintäkter per år. Det motsvarar, herr talman, en kommunal utdebitering på 90 öre. Det är alltså bara en effekt av den minskning av de specialdestinerade statsbidragen som den borgerliga riksdagsmajoriteten har genomfört.

Det finns massor av olika poster att nämna i det här sammanhanget. Den kommunalekonomiska utredningens förslag resulterade i 25 miljoner minus. Slopandet av bidragen till landstingen och de landstingsfria kommunerna vid övergången från det gamla till det nya skattesystemet kostade Göteborg 20 miljoner. Statsbidraget till skolbyggnader togs bort för några år sedan, och det kostade 20 miljoner. Av hyresförlustlånen avskrevs hälften till kommunerna, och det kostade Göteborg 20 miljoner. Grundskolebidragen reducerades från 100 % till 98 %, och det kostade kommunen 15 miljoner. Den nu i budgeten föreslagna reduktionen av statsbidragen till barnomsorg, till vårdskolor och till övriga skolformer kostar 35 miljoner. Detta ger tillsammans 138 milj. kr. och det motsvarar en kommunal utdebitering på 90 öre, som jag redan sagt.

Men det är inte bara förändringarna av dessa specialdestinerade statsbidrag som minskar den kommunala skattekraften och får kommunalekonomiska konsekvenser. Höjningen av grundavdraget i självdeklarationen från 6 000 till 7 500 kr. kommer att påverka skatteinkomsterna i kommunen fr. o. m. 1983. Den höjningen genomförs alltså för att man skall sänka den statliga skatten. Beslutet att dra in 20 % av skatten från juridiska personer gäller fr. o. m. i år. Dessa förändringar innebär för Göteborgs kommun ett skattebortfall på 150 milj. kr. Det motsvarar 94 öre i kommunal skatteutdebitering. Senareläggningen av erhållandet av kommunalskatten kostar kommunen 50 milj. kr. Tillsammans betyder dessa ändringar att kommunen blir av med 200 milj. kr. Det är 1:32 kr. i kommunal utdebitering. Läger man ihop reduktionerna av de specialdestinerade statsbidragen och effekterna av de två punkter som jag här har tagit upp, finner man att regeringen och den borgerliga majoriteten genom dessa beslut har tagit ifrån Göteborgs kommun 400 milj. kr. per år. Det motsvarar totalt en kommunal utdebitering på 2:22 kr.

Det är vad som redan har hänt, herr talman. Nu har vi under de senaste veckorna fått uppleva något av en fars. Jag tänker på de olika diskussioner

som har förts om hur man skall kunna frysa den kommunala överlikviditet som föreligger.

Regeringens ursprungliga förslag innebar för Göteborgs kommun en minskning av den kommunala skatten med 106,9 milj. kr. Det motsvarar 69 öre i höjd utdebitering. Moderaternas ursprungliga förslag skulle drabba Göteborgs kommun i form av en minskning med 122 milj. kr., vilket motsvarar 79 öre i kommunal utdebitering. Det socialdemokratiska förslaget innebär att man inte skall ta ifrån kommunerna deras pengar. I stället skulle pengarna frysas på ett konto i riksbanken. Kommunerna skulle få ränta på pengarna och kunna använda dem vid ett senare tillfälle. Det förslaget skulle ha "kostat" Göteborgs kommun 39,3 milj. kr. eller 25 öre i kommunal utdebitering.

Som vi vet framstod den göteborgske riksdagsmannen och vice ordföranden i moderata samlingspartiet Lars Tobisson som en ståndaktig tennsoldat hela förra veckan. Han sade då: Det finns ingen möjlighet att vi kan ändra oss och göra upp med regeringen i den här frågan. Men så blev det slutligen en "kompromiss". Denna nya kompromiss mellan å ena sidan moderaterna och å andra sidan mittenpartierna ökar på kostnaderna för Göteborgs kommun till 167,3 milj. kr. Det motsvarar en utdebitering på 1:09 kr. Räknar man in det förslag om ytterligare reduccering av statsbidragen som finns i budgetpropositionen blir den totala effekten 1:25 kr. i kommunal utdebitering.

Det är intressant att jämföra denna kompromiss, som nu tydligen skall diskuteras i finansutskottet efter återremiss, med regeringens ursprungliga förslag. Efter att ha analyserat denna nya överenskommelse förstår jag att moderaterna har accepterat den. Kompromissen innebär nämligen en kraftig lättnad för de starka moderatfästena och för höginkomstkommuner, t. ex. Danderyd och Lidingö, jämfört med det ursprungliga regeringsförslaget.

I det av moderaterna nu dikterade förslaget slipper Danderyds kommun undan med 4,7 milj. kr., vilket motsvarar 34 öre i kommunal utdebitering. Enligt det ursprungliga regeringsförslaget skulle man ha tagit av Danderyds kommun 24 milj. kr., vilket motsvarar 1,96 kr. i kommunal utdebitering.

Detta är mycket intressant. Den moderate riksdagsmannen från Göteborg, tillika vice ordförande i moderata samlingspartiet, bor i Danderyds kommun. Han har sett mer till sitt eget bästa än till den valkrets och den kommun som han representerar här i kammaren. Det är avslöjande. I Danderyds kommun bor höginkomsttagare. Där finns många direktörer som tjänar 300 000 kr. per år. En sådan person får genom den senaste kompromissen 5 000 kr. lägre kommunalskatt än enligt det ursprungliga regeringsförslaget. En Volvo-arbetare i Göteborg däremot, som tjänar 75 000–80 000 kr., får enligt denna kompromiss, som i realiteten är ett förslag från modera: håll, en höjd kommunalskatt med 800 kr.

Det förslag som har utarbetats bakom kulisserna och som nu skall behandlas i utskottet är ett exempel på att moderaterna, trots att de inte sitter med i regeringen, styr den till 100 %. De inte bara styr den utan de håller också på att lura skjortan av folkpartister och centerpartister. När nu mittenpartierna får chansen att på nytt pröva detta förslag i finansutskottet,

tycker jag att de verkligen skall sätta sig ned och undersöka vad det betyder för olika kommuner. Tidigare har vi talat om statsskatt och kommunalskatt, men nu får vi tydligen tala om en statskommunal skatt, för det innebär detta förslag.

Den här överenskommelsen är också storstadsfientlig. Det är de tre största kommunerna, Stockholm, Göteborg och Malmö, som drabbas hårdast. Dessa kommuner får ingen skatteutjämning. Därför är min fråga till finansutskottets borgerliga ledamöter: Hur mycket av de 300 milj. kr., som ni har sagt skall stå till kommunernas förfogande för att klara de svårigheter som de råkar ut för, kommer storstadsregionerna till godo? Det vore intressant att få veta.

Låt mig, herr talman, få citera vad borgerlighetens starke man i Göteborg, kommunalrådet Lennart Ström säger i gårdagens nummer av Göteborgs-Posten: "Skenheligt! Det vore rejälare att sätta ett kommunalt skattetak för kommunerna som i Norge."

Jag har själv under många år i min civila gärning sysslat med planeringsfrågor i kommuner, och jag vill gärna instämma med Kommunförbundets verkställande direktör, som säger: Varför skall vi över huvud taget hålla på med någon form av långtidsplanering i våra kommuner, när man på några timmar helt kan rycka undan grunden för den kommunala planeringsverksamheten? Det blir ju resultatet av detta hattifnattande. Det sker en övervältring av resurser från de rika kommunerna till de fattigare och en övervältring från de kommuner som har ett bra skatteunderlag till dem som har ett lägre.

Anf. 66 KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Under de år som vi har haft borgerliga regeringar har lönearbetarnas realinkomster minskat kraftigt. Exempelvis har en industriarbetare från 1977 t. o. m. 1981 tappat mer än 10 % av sin reallön. Under innevarande år räknar man med en ytterligare reallöneförsämring på 4 %.

Samtidigt har utrymme för spekulation och geschäft ökat för de redan rika. Detta framgår tydligt av ökningen av finansiella transaktioner, ökningen av börsvärderna på aktier, bankernas stora vinster och de privata fastighetsbolagens ökade rikedomar, osv. Allt detta är en logisk följd av de borgerliga regeringarnas fördelningspolitik och Svenska arbetsgivareföreningens regeringsunderstödda angrepp på lönearbetarna och deras organisationer. Detta beskrivs sedan av regeringen som en positiv ekonomisk utveckling.

Jag citerar nu ordagrant statsminister Fälldins uttalande vid den allmänpolitiska debatten den 3 februari i år: "I flera avseenden har den svenska ekonomins utveckling blivit positiv under 1981. Inflationstakten har kraftigt kunnat dämpas. För första gången på flera år har inflationen gått ned under 10 %. Det har varit en följd av aktiva åtgärder från regeringens sida. En nyckelroll spelade höstens momssänkning, som förhindrade att devalveringen fick slå igenom i form av höjda priser."

Liknande påståenden har vi hört i dagens debatt från regeringshåll. Men

hur uppfattas då denna beskrivning av den ekonomiska politikens utveckling av Sveriges löntagare och övriga kategorier med små inkomster, som har drabbats av de borgerliga regeringarnas s. k. svångrems- eller besparingspolitik? Har de i sina ofrånkomliga utgifter märkt att regeringen bedrivit en politik som syftar till att begränsa inflationen? Deras erfarenheter säger dem att det förts en helt annan politik som fördyrat deras levnadsomkostnader. Bl. a. har regeringen i stort sett satt prisregleringen ur spel och ordnat fritt fram för prishöjningar. Man har minskat livsmedelssubventionerna, vilket kraftigt fördyrat den dagliga kosten, och på grund av den samlade ekonomiska politiken på bl. a. skatte-, avgifts-, bostads-, hyres- och räntepolitikens område har inflationen skärpts.

Inflationen kan i stor utsträckning sägas bero på beslut som har fattats i enlighet med regeringens ekonomisk-politiska linje. Det enda regeringen lyckades åstadkomma med sina olika manipulationer var att hindra att inflationsklausulen i avtalet mellan arbetsmarknadens parter löstes ut. Därmed kunde regeringen hindra att löntagarna fick sin rättmätiga kompensation för prisstegringarna.

Om vi närmare granskar prisutvecklingen, finner vi att det visserligen är sant att höjningen av det totala levnadskostnadsindexet stannade under 10 % år 1981. Enligt pris- och kartellnämndens rapport blev höjningen 9,4 %, så det var ingen särskilt kraftig dämpning av inflationstakten, vilket statsministern gjorde gällande.

Om vi sedan granskar övriga av pris- och kartellnämnden redovisade prishöjningar, ser vi att det bara var kläder och skor som med sina 5,9 % höjning klarade 10-procentsgränsen. Under samma år, dvs. 1981, steg nämligen våra dagligvaror med 10,3 %. Livsmedel steg med 11,5 % och de subventionerade baslivsmedlen med inte mindre än 18,1 %. Det fördes nyligen en debatt här i kammaren om alkoholen. Vid en jämförelse visar det sig att alkohohaltiga drycker och tobak – snus och alkohol ingår nämligen i sortimentet livsmedel – har höjts med bara 3,8 % på ett år. Då blir prisökningen på vanliga livsmedel ännu större. Att priserna på alkohol och tobak inte har stigit med samma takt – det rör sig om bara en tredjedel av det totala indexet – beror på att regeringen med detta vill hålla nere konsumentprisindex av hänsyn till bl. a. pensionskostnader och indexklausulen i gällande löneavtal.

Samma utveckling visar årets prishöjningar. Medan den totala indexhöjningen ligger på 3,4 %, ligger prisökningarna på de subventionerade baslivsmedlen på 7,8 %, vilket är mer än dubbelt så mycket, och detta på de matvaror som vi tvingas köpa för att överleva.

Vänsterpartiet kommunisterna kan aldrig godta en sådan fördelningspolitik, som hårdast drabbar de ekonomiskt svaga i samhället. Vpk tar på nytt upp kravet om bort med moms på maten, ett krav som är angelägnare än någonsin på grund av de borgerliga regeringarnas förda ekonomiska politik. För vpk är det ett gammalt krav, som allt fler nu ställer sig bakom och inser nödvändigheten av. Detta gäller bl. a. den samlade bonderörelsen, vars ordförande sagt att regeringens åtgärder vad gäller livsmedelspriserna och

slopandet av subventionerna får rakt motsatt effekt än den regeringen säger sig vara ute efter. Det blir med andra ord en omfördelning från de fattiga till de rika. LRF vill ha en öronmärkning av livsmedelssubventionerna, dvs. att de styrs till de livsnödvändiga baslivsmedlen och att subventionerna uppgår till minst samma belopp som mervärdesskatten på livsmedel inbringar. Det är ett förnuftigt krav som vänsterpartiet kommunisterna kan ställa sig bakom. Vi har heller aldrig accepterat det osunda skattesystem som mervärdesskatten på livsmedel utgör, en extra skatt på den mat vi behöver för att överleva och fungera i samhällslivet. Hur prishöjningar påverkar konsumtionen av olika matvaror kan vi se av jordbruksnämndens statistik, som nu visar på en nedgång även när det gäller mjölkkonsumtionen.

Till de oundgängliga utgifterna hör också boendekostnaderna, där framför allt hyrorna under de senaste åren har stigit mer än priserna för annan konsumtion. Under de senaste tio åren – 1972 t. o. m. 1981 – har hyran för en normal trerumslägenhet ökat från 76 kr. per m² till 193 kr. Det gör 154 %. Under samma period har industriarbetarlönen ökat mindre eller med 131 %. Även de totala konsumentprishöjningarna ligger på en lägre nivå än hyresutvecklingen, eller på 138 %.

Jämför man i stället löner och priser med kostnaden för en nybyggd lägenhet, blir skillnaden ännu mer markant. En nybyggd lägenhet har ökat med 208 % i hyreskostnad, eller från 92 till 283 kr. per m². Under de senaste fem åren – 1976 t. o. m. 1981 – har genomsnittshyran för en trerumslägenhet ökat med 75 %, medan ökningen av den genomsnittliga industriarbetarlönen stannat vid 46 %.

De här siffrorna får man fram om man tar del av statistiska centralbyråns statistik och LO:s lönestatistik under de senaste tio åren. Trots detta påstås det i olika sammanhang, framför allt från regeringens sida, att hyrorna legat stilla, medan lönerna ökat, eller att hyrorna inte ökat mer än löner och konsumentpriser. Sanningen är i stället den att hyrorna nu stiger i snabbare takt än t. o. m. matpriserna. Och i likhet med matprishöjningarna har under det senaste året – från den 16 februari 1981 t. o. m. den 15 februari 1982 – kostnaden för en hyresrättslägenhet stigit med 15,7 % eller närmare tre gånger så mycket som kostnaden för ett egna hem, som under samma tid stigit med 5,4 % enligt pris- och kartellnämnden. Det är ytterligare ett exempel på regeringens ekonomiska fördelningspolitik, som drabbar dem som har små inkomster.

Den 1 april kommer en ny hyreshöjning genom ett ökat värmetillägg. När oljepriserna stiger då höjs hyran, men när oljepriserna går ned har vi aldrig märkt att hyran sänks i samma takt. Regeringen föreslår också ytterligare åtgärder som kommer att fördyra boendet och öka hyresutplundringen. Vänsterpartiet kommunisterna har under lång tid tillbaka lagt fram förslag om konkreta åtgärder för att stoppa hyreshöjningarna och pressa ner boendekostnaderna till en socialt acceptabel nivå. Bostadssubventionerna måste omfördelas från ägarsektorn – främst rika villaägare – till de allmännyttiga hyreshusen och vanliga hyresgäster. Ett riktat statligt stöd till

allmännyttan och ett återinförande av underhålls- och hyresförlustlånén är vpk-krav som snabbt kan få effekt.

Även om de borgerliga regeringarna har motiverat sina angrepp på folkflertalets levnadsstandard med att krisens bördor skall bäras solidariskt, så finns alltför många exempel på hur ojämlikt fördelningspolitiken drabbar människor, ekonomiskt sett. Den hittills förda politikens verkliga innebörd har varit att vissa grupper skall bära även andras bördor, för att de grupperna ytterligare skall berikas. Uppgifter som bekräftar vad vpk i olika sammanhang har sagt om omfördelningen från de fattiga till de rika, finner man i regeringens egna s. k. sparpropositioner. Förutom höjda priser och hyror, som jag redan har berört, kommer de upprepade attackerna inom den sociala sektorn. Inom den sektor som har att svara för den omsorg och omvårdnad som de särskilt drabbade är beroende av, har stora nedskärningar gjorts.

Upprepade försämringar av underlaget för beräkningen av basbeloppet slår på en rad olika försäkringsområden i det sociala trygghetssystemet, men de drabbar i första hand pensionärer och handikappade och urholkar deras ekonomiska trygghet. Och de stödåtgärder som regeringen föreslår, i form av pensionstillskott och handikappersättning, täcker på intet sätt de åtgärder som regeringen vidtagit och som inneburit avsevärda försämringar.

Socialministern, som är ansvarig för socialpolitiken, talar alltid gärna om den höjning i kronor som har skett på detta område under de borgerligas regeringstid, exempelvis att grundpensionen med pensionstillskott närmast har fördubblats. Men hon nämner inte med ett enda ord de prishöjningar som skett under samma tid. Det är ju inte antalet kronor som är avgörande för levnadsstandarden, utan det är vad man kan köpa för de pengar man har till förfogande. Och när det gäller köpkraften så har den inte ökat för dessa grupper. Därför är det allvarligt när nödvändiga utgifter, t. ex. för mat och hyra, stiger mer än inkomsten. Och den höjning av pensionen i januari månad som utlovades i budgetpropositionen, vad blev det av den? Jo, en stor del av pensionärerna fick faktiskt ett lägre belopp än före den utlovade höjningen, genom ökade skatteavdrag.

Tyvär är det inte enbart på inkomstsidan som grupper med små inkomster och de socialt behövande har drabbats. De har samtidigt fått vidkännas en rad ökade utgifter för kostnader som behovet av social samhällsservice och omvårdnad medför.

Trots påståendet att alla gemensamt skall bära krisens bördor handlar regeringen tvärt emot detta. Det solidariska och jämlika sociala trygghetssystem som en skattefinansiering innebär när det gäller social omvårdnad, håller nu på att helt raseras. Ökad privatisering och ökad avgiftsfinansiering är de borgerligas sätt att ta socialt ansvar.

Avgifterna inom sjuk- och hälsovården har sammantaget fördubblats, genom höjda sjukvårdsavgifter, höjda egenavgifter för läkemedel och sjukresor. Räkna man in de ökade avgifterna för tandvård och fotvård ligger kostnadsförordningen långt högre. Självfallet påverkar de höjda kostnaderna efterfrågan, och hela sjukvården håller på att tunnas ut. Det är de stora sjukvårdskonsumenterna som drabbas. Det är de äldre, de handikappade

och barnfamiljerna som får bära huvudbördan av de utgifter som regeringen vill spara på detta område.

Också avgifterna inom hemtjänsten och barnomsorgen har höjts, och utbyggnaden stagnerar. När det gäller barnomsorgen saboteras helt redan fattade beslut om utbyggnad. Den utbyggnad som nu sker leds in mot sämre alternativ, både kvantitativt och kvalitativt. Vilka konsekvenser detta får, framgår av de ökade arbetslöshetsciffror som Kommunalarbetareförbundet redovisar. Siffran närmar sig nu snabbt 20 000, varav 87 % är kvinnor och 26 % är ungdomar mellan 16 och 24 år. Bland dem finns tusentals arbetslösa sjukvårdsbiträden, hemsamariter, barnskötare och dagbarnvårdare – samtidigt som det finns stora brister inom samma områden. De som jobbar kvar sliter halvt ihjäl sig, eftersom personalstyrkan är helt otillräcklig. Vilka sociala problem som blir följderna av arbetslösheten kan vi tänka oss.

Detta är resultaten av en borgerlig regeringspolitik, som socialministern betecknar som "aktiv politik för att nå fördelningspolitiskt rättfärdiga mål".
– Rättfärdiga för vem?

Anf. 67 KARL-ANDERS PETERSSON (c):

Herr talman! Jag har fått till uppgift att kommentera ett par av de reservationer som har fogats till finansutskottets betänkande. Det gäller dels socialdemokraternas reservation om ökad byggverksamhet, dels moderaternas reservation om bilkrediterna.

Låt mig bara inledningsvis få konstatera att värdegemenskapen i svensk politik, trots alla de hårda ord som stundvis har kunnat höras här i kammaren i dag, tycks vara mycket stor. Skalar vi bort de starka önskemålen från vänsterpartierna och högerpartiet när det gäller att profilera sig, kan vi konstatera att skillnaderna sakligt är mindre än vad som ofta tycks framgå av den politiska debatten.

Mellan partierna har man särskilt varit enig om att slå vakt om sysselsättningen, och tidvis har regeringen fått kritik för att den satsat för stora resurser för att kunna hålla en hög sysselsättning. I dag har regeringen kritiserats för att göra för litet. Med andra ord måste man kunna slå fast att regeringen gör vad våra resurser tillåter på det här området.

I jämförelse med andra länder har vi också kunnat hålla en hög sysselsättning. Här har tidigare nämnts siffror för arbetslösheten i vårt land i jämförelse med arbetslösheten i vår omvärld, men jag tror att det är angeläget att nämna dem ännu en gång. När vi talar om att vi i vårt land har en arbetslöshet som är så hög som 3,2 %, skall den dock jämföras med Finlands 5,7, Danmarks 9,6, Storbritanniens 11,7, Frankrikes 8,4 och Västtysklands 7,2 % liksom med den samlagda arbetslösheten för EG, 9,1 %, och med arbetslösheten i USA, där man i dag dras med 8,5 % arbetslöshet. Vi kan i Sverige inte isolera oss från omvärlden. Vi kan inte vara oberoende av de faktorer som påverkar länder i vår omgivning.

På en punkt är dock skillnaden markant. Det är när det gäller frågan om de kollektiva löntagarfonderna, som vänsterpartierna i vårt land vill förverkliga, om de vinner årets val. Argumentationen för löntagarfonderna svänger

dock efter hand. Tidigare talade socialdemokraterna gärna om tillgången på riskvilligt kapital, och framförde detta som ett starkt argument för fonderna. Då aktiefondssparandet visat sig vara intressant för allt flera människor och tillgången på riskvilligt kapital har ökat kraftigt, så förlorar man på vänstersidan ett argument, och därför vill man avskaffa skattefondssparandet. Det krävs i en socialdemokratisk reservation. Det är alltså inte behovet av riskvilligt kapital som det är fråga om, utan om början till en planhushållning med stark central styrning av näringslivet. Det är detta som är det väsentliga för socialdemokraternas del. Det är ett viktigt vägval som väljarna får göra i höstens val. Då väljer man mellan ett fritt, expansivt näringsliv och en centralstyrd planhushållning. Det är inget tvivel om att det valet är viktigt.

Låt mig sedan gå över till de reservationer som jag inledningsvis talade om.

I betänkandet om riktlinjer för den ekonomiska politiken behandlas också två motioner angående den särskilda bilkreditförordningen, som Bo Siegbahn tidigare har talat om.

Denna kreditförordning har ursprungligen tillkommit av två skäl – dels som ett led i den ekonomiska politiken i syfte att balansera den privata konsumtionen, dels som ett led i omsorgen om den enskilde konsumenten-bilköparen, så att denne inte får oskäligt dyr bilkredit.

I början av 1980 sänktes avbetalningstiden för bilar från 24 till 18 månader. Denna åtgärd var ett led i den ekonomiska politiken och väl befogad vid denna tidpunkt. Den restriktiva inställningen till bilkrediterna hos bilhandlarna har enligt motionärerna medfört en del negativa effekter. Den reguljära bilhandelns andel av totalmarknaden för begagnade bilar har minskat från ca 50 % till ca 30 %, och denna utveckling är naturligtvis inte önskvärd ur någon synpunkt. Därför har också utskottet i betänkandet behandlat motionerna mycket positivt. Vi skriver:

”Utskottet hyser förståelse för de problem som behandlas i motionerna 857 och 1660. Det kan i nuvarande mycket svaga inhemska efterfrågeläge synas inkonsekvent att ha en så pass hård reglering av just avbetalningshandeln med bilar. Det ankommer emellertid på regeringen, inom ramen för det bemyndigande som riksdagen lämnat, att i samråd med fullmäktige i riksbanken bedöma restriktionerna inom avbetalningshandeln med hänsyn till vad kreditpolitikens allmänna inriktning kräver. Enligt vad utskottet erfarit pågår det diskussioner mellan regeringskansliet och bilbranschens intresseorganisationer om en lösning av de problem som behandlas i motionerna.

Mot bakgrund av att frågan sålunda är föremål för uppmärksamhet avstyrks motionerna 857 och 1660.”

Även i sin reservation är moderaterna i stort sett överens med majoriteten. De skriver bl. a. att ”skäl också kan anföras för att i denna fråga avvakta den kreditpolitiska utredningens betänkande”. Men moderaterna vill ge regeringen till känna vad man anfört.

Skillnaden är inte så stor, herr talman, när man vet att utredningen pågår

och att diskussioner pågår. Med tanke på de stora möjligheter som i dag föreligger att i bank få lån för bilbyte kan inte problemet anses så akut att vi behöver springa i väg och fatta beslut innan utredningen presenterat vad man kommit fram till.

Reservationen får ses som ett försök till högerprofilering, även om den förvånar en smula med tanke på det negativa besked ekonomiminister Bohman gav med anledning av en interpellation förra året i denna fråga. Kanske är det opportunism som är anledning till den här profileringen.

I reservation 5 har utskottets socialdemokratiska ledamöter reserverat sig för bifall till motion 380 om behovet av ökat byggande. I motionen har man redovisat nedgången i bostadsbyggandet, och man efterlyser åtgärder för att öka byggandet. Från regeringens sida har vidtagits många åtgärder för att skapa meningsfulla uppgifter för byggarbetskraften. Utöver de 2 100 miljoner som förra året anslogs till bl. a. offentliga investeringars tidigare-läggning lämnades i höstas 1 200 milj. kr. i samband med byggnadstillstånd avseende sjukhusbyggnader i vinter. I slutet av november 1981 lämnades ytterligare 460 milj. kr. för åtgärder på det här området. I februari i år anslogs vidare 160 milj. kr. att användas för sysselsättningen under våren. – Det är alltså väsentliga insatser som har gjorts på det här området.

När socialdemokraterna i motionen tror att man kan ägna sig åt ett obegränsat bostadsbyggande utan att ta hänsyn till alla lägenheter som står outhyrda i väldigt många kommuner landet runt, är det väl närmast en form av verklighetsflykt. De tomma lägenheterna medför påfrestningar både för den offentliga ekonomin och för hyresgästerna i hus som står delvis tomma.

I Olofström har man exempelvis på fullt allvar diskuterat att spränga bort några år gamla hyreshus i området Vilboken, därför att det blir för dyrbart att ha dem stående outhyrda. Att i detta läge bygga nya hyreshus kan knappast betecknas som välbetänkt.

Lägger vi härtill det faktum att en ny lägenhet i dag subventioneras med ca 85 % av hyreskostnaden, om den blir bebodd, kan man knappast i nuvarande ekonomiska läge bygga lägenheter, inte ens för att hålla byggarbetskraften sysselsatt. Vi måste hitta vettigare uppgifter för våra byggare.

Avslutningsvis, herr talman, tycker jag att den här debatten om vårt lands ekonomi ganska klart visar, att det inte kan vara lyckligt för medborgarna med en kantring av politiken vare sig till höger eller vänster. En samling i mitten med hänsyn till alla grupper i samhället måste vara det riktiga i ekonomiskt kärva tider.

Anf. 68 FRIDA BERGLUND (s):

Herr talman! En kort kommentar till Karl-Anders Peterssons inlägg. Han gör precis som alla andra borgerliga talare: han försöker gömma sig bakom utländska arbetslöshetssiffror för att på så vis rättfärdiga eget misslyckande när det gäller sysselsättning och ekonomi. Det är ett misslyckande att hela årskullar av ungdomar är arbetslösa och att mer än 150 000 personer går utan jobb. Ansvar för detta är de olika borgerliga regeringarnas. Ni kommer

aldrig att kunna gömma er bakom de utländska siffrorna.

Herr talman! Jag hade i mitt inlägg tänkt uppehålla mig vid avsnittet om den kommunala ekonomin. I dag på morgonen fick jag ett telefonsamtal från Jokkmokk, en av Sveriges på naturresurser rikaste kommuner. På min fråga hur läget var i Jokkmokk fick jag till svar: Allt folk i Jokkmokk håller andan i dag. Alla har insett allvaret i det beslut som riksdagen kommer att fatta. Det är en ödesdag för glesbygdskommunen Jokkmokk. Man hoppas på och håller tummarna för att det inte blir återremiss till finansutskottet.

Efter det att det blev bekant att regeringen skulle dra in drygt 3 miljarder kronor av kommunernas skattemedel har kommunalpolitikerna i Jokkmokk försökt tala om för regeringen, och också för moderata samlingspartiet, vad det här kommer att innebära för Jokkmokks kommun och vilken besvärlig situation kommunen försätts i. Det har skett genom uppvaktningar i ekonomidepartementet och genom brev till riksdagsledamöter. När regeringen och moderaterna höll på med sina överläggningar skickade kommunalrådet Karl-Axel Nilsson ett telegram, ett sista försök och en sista vädjan till moderatledarna Ulf Adelsohn och Gösta Bohman:

”Jokkmokks kommun förlorar 1/3 av 1983 års skatteintäkter om regeringens skatteförslag antages av riksdagen.

Detta vore en katastrof för en enskild kommun, men vad som är allvarligare är om de samhällsregler vi har, som garanterar ordning och reda i samhället, försvinner.

Om ’storebror staten’ går in och bara tar av oss kommunalskatt, då blir ju kommunal ekonomisk planering omöjlig.

Kan detta få ske?”

Herr talman! Kommunalrådet och alla andra i Jokkmokk har fått besked. Ingenting är längre omöjligt i borgerlighetens Sverige. Inget av de borgerliga partierna har lyssnat på kommunalpolitikerna och deras vädjan om att ta hänsyn till glesbygdskommunens situation. De har inte tagit hänsyn till kommunens möjligheter att ställa upp på medborgarnas behov av arbete, service och omvårdnad.

Därför är det inte heller förvånande att de borgerliga partiernas överenskommelse, som drabbar Jokkmokks kommun t. o. m. hårdare än regeringens ursprungliga förslag, gör kommunalrådet så bitter och besviken att han i TV talar klarspråk och kallar regeringens ”sparande” för stöld.

Trepartiöverenskommelsen har upprört sinnena. Gemene man i kommunen kallar regeringen för ”de laglösa i Stockholm”. Det gör man oberoende av om dess medlemmar kommer från Trångsviken eller Ramviken.

All den bitterhet man känner mot trepartiöverenskommelsen får ses mot bakgrunden av att Jokkmokks kommun har två tredjedelar av sin yta i obrutna fjällområden, nationalparker och vattenmagasin. 70 % av kommunens areal är åtgärdade av olika konserverings- och skyddsbestämmelser. Kommunens medborgare har inga möjligheter att påverka dispositionen av stora arealer i kommunen. Jokkmokk måste lösa samtliga sina näringslivsinsatser och fritidsaktiviteter på ett område som motsvarar ca 30 % av kommunens yta. Kommunens självbestämmande är mycket beskuret redan

tidigare, och nu skall en tredjedel av skatteintäkterna konfiskeras. Det drabbar kommunen mycket hårt. Dessutom kommer ca 400 personer att friställas av Vattenfall. I en kommun med 7 000 invånare får det samma effekt som om 33 000 personer blev friställda i Göteborg. Det visar problemen i ett nötskal.

Kommunen ligger dessutom i ett län som drabbats hårdast av den borgerliga regeringspolitiken, med 13 % av människorna utanför den ordinarie arbetsmarknaden, och man har därigenom små möjligheter till stöd ifrån grannkommunerna. Jag ställer frågan till mina borgerliga kamrater här i riksdagen: Hur skall kommunen klara sin service och omvårdnad till det ökande antalet äldre människor? Hur skall kommunen klara skolan? Glesbygd delegationen skrev redan i juni till regeringen och varnade för att regeringens besparingar kunde drabba glesbygdskommunerna hårdare än andra områden i landet. Det här bevisar att delegationens antaganden var riktiga.

Trepartiuppgårelsen innebär för höginkomsttagarkommunerna Danderyd och Lidingö en liten krusning på ytan jämfört med de ursprungliga verkningarna av regeringsförslaget.

Herr talman! Det är en skam för det civiliserade svenska samhället att jokkmokksborna, som i sin kommun producerar elkraft till ett värde av 2 miljarder kronor varje år, vilket kommer hela samhället till godo, genom regeringens konfiskation av kommunens skattemedel skall behöva gripa tag i tiggartaven och bege sig till huvudstaden och begära allmosor för att exempelvis klara vården av sina gamla. Trepartiöverenskommelsen är ett bra exempel på hur man gör regioner och enskilda till understödstagare, som man sedan kan rynka näsan åt och beskylla för att tära på de välsituerades konsumtionsutrymme.

Herr talman! Än en gång har det bekräftats att de tre borgerliga partiernas högerpolitik drabbar de sämst ställda.

I detta anförande instämde Nils-Olof Grönhagen (s).

Anf. 69 KARL-ANDERS PETERSSON (c) replik:

Herr talman! Frida Berglund tror att vi försöker gömma oss bakom de utländska siffrorna. Men så är inte alls fallet. Även för Frida Berglund kan väl siffror vara upplysande i vissa sammanhang.

Jag förmodar att Frida Berglund inte tror annat än att vi anser det beklagligt med en hög arbetslöshet. När den drabbar ungdomarna är det dubbelt beklagligt. Men tror Frida Berglund verkligen att vi kan frigöra oss från omvärlden? Kan vi fungera i Sverige utan att drabbas av den världsomspännande lågkonjunktur som f. n. drabbar industrivärlden i särskilt hög grad? I så fall skulle den här borgerliga regeringen vara väsentligt bättre än den socialdemokratiska, som ju inte i början på 1970-talet kunde klara sysselsättningen fastän vi inte drabbades av en lågkonjunktur liknande den som vi i dag har. Det är en väsentlig skillnad, Frida Berglund. Och det är

inte fråga om ovilja från den borgerliga regeringens sida. Här får vi ta hänsyn till de faktiska förhållandena.

Anf. 70 FRIDA BERGLUND (s) replik:

Herr talman! Det är klart att siffror är upplysande. Men vad som oroar mig och vad jag vänder mig mot är att man accepterar en så stor arbetslöshet.

Vi kan inte frigöra oss från omvärlden. Men vi har tidigare visat att vi har kunnat sätta in arbetsmarknadspolitiska insatser, eftersom vi under den socialdemokratiska tiden genom att använda pengar byggde upp en arbetsmarknadspolitik som var ett föredöme för många andra länder.

Jag vill här bara nämna det förslag som har lagts fram om ändrade regler för beredskapsarbeten. Det innebär att vi i Norrbotten går miste om 700 beredskapsjobb. Vi har varnat regeringen många gånger för att föra en ekonomisk politik som innebär att man måste göra dessa åtstramningar.

Förra veckan var jag på besök hos sjukhus i Gällivare och Kiruna. Där var man upprörd över att man inte på sjukhusen kunde anställa vikarier när personal var borta på grund av sjukdom. Det beror på att det har satts ett tak för kommunernas och landstingens expansion. Dessutom har genom de borgerliga s. k. reformerna pengar dragits från kommuner och landsting till staten.

Det som jag nu har uppehållit mig vid när det gäller Jokkmokks kommun är ett typiskt exempel på att det kommer arbetslöshet i spåren från sådana här transaktioner som regeringen gör.

Anf. 71 KARL-ANDERS PETERSSON (c) replik:

Herr talman! Det är naturligtvis inte så att man accepterar arbetslösheten. Det gör den borgerliga regeringen i dag lika litet som den socialdemokratiska regeringen gjorde det i början på 1970-talet. Men det finns någonting som heter ekonomiska realiteter, vilket jag tror att Frida Berglund är medveten om. Det har i varje fall regeringen varit smärtsamt medveten om.

Anf. 72 FRIDA BERGLUND (s) replik:

Herr talman! Socialdemokraterna har alltid varit medvetna om ekonomiska realiteter. Medan vi satt i regeringsställning försökte vi få de olika borgerliga oppositionspartierna att inse att det var ett samband mellan statens inkomster och statens utgifter. Hade ni tagit lärdom av arbetarrörelsens sätt att handskas med ekonomin, så hade vi inte hamnat i den här situationen. Då skulle vi inte heller behöva skylla arbetslösheten på den dåliga ekonomin.

Anf. 73 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Först en kort replik till Frida Berglund, som säger att man i Jokkmokk håller andan i väntan på statsmakternas beslut om kommunal-skatterna. Jag tycker det var synd att hon tillade att den socialdemokratiska kommunfullmäktigeordföranden redan börjat tala om stöld och kalla

regeringen laglös. Det visar, tycker jag, brist på respekt för den riksdagsmajoritet och den regering som grundar sig på utgången av ett i alla avseenden demokratiskt val.

Annars tycker jag att det är bra om man i Jokkmokk fortsätter att hålla andan ett litet tag – tills man ser det slutliga utfallet av skattereformen för Jokkmokks del. Det kan ju hända att det blir något mindre förödande än socialdemokraterna försöker utmåla i dagens riksdagsdebatt. Det finns en ekonomisk pott på 300 miljoner som skall fördelas mellan de kommuner som annars skulle drabbas hårdast.

Herr talman! Det finns i politiska sammanhang en förståelig vilja att söka tillskriva det egna partiet äran av det positiva som sker och lägga skulden på andra partier för det i samhället som går snett. Inget parti är fritt från ett sådant handlande.

Underskottet i statens budget är, som många i dag pekar på, stort. Alla partier säger att de vill minska det. Det gör t. o. m. socialdemokraterna, och det även när deras budgetförslag alldeles uppenbart skulle leda till ett ökat underskott.

Inte minst företrädare för moderata samlingspartiet säger sig vilja minska underskottet. Ändå har detta i kronor räknat vuxit år från år.

I de två trepartiregeringarna var Gösta Bohman ekonomiminister. I den egenskapen hade han det omedelbara ansvaret för finanspolitiken. Ändå vore det orimligt att söka lägga hela ansvaret för de växande budgetunderskotten på honom. Statens inkomster och utgifter påverkas av händelser både innanför och utanför regeringen. Statsråden är också solidariskt ansvariga för den ekonomiska politik som regeringen för.

Nu förekommer det emellertid att man från moderat håll gör gällande att budgetunderskottet skulle ha blivit mindre om inte moderaterna 1978 hamnat utanför regeringen. Bl. a. har Gösta Bohman förklarat att regeringsupplösningen 1978 var en motgång, framför allt "därför att upplösningen omöjliggjorde ett fullföljande av den ekonomiska saneringspolitik som jag som ekonomiminister dragit upp riktlinjer för".

Man kan av detta och liknande uttalanden få uppfattningen att moderaterna önskat föra en hårdare finanspolitik än vad folkpartiregeringen gjorde.

Så sent som i går i en artikel på brännpunktssidan i Svenska Dagbladet hävdar Carl Bildt att det av moderata motioner från 1973 och framåt skulle framgå att "vi moderater med kraft, men dessvärre ensamma, varnat för den offentliga utgiftsutvecklingen och dess konsekvenser".

Jag har därför tagit mig tid att gå igenom de förslag till förändringar i statens utgifter och inkomster som moderaterna krävde under folkpartiregeringens tid.

Under riksdagsåret 1978/79 yrkade moderaterna på följande större förändringar i statens inkomster och utgifter. Yrkandena följdes upp med reservationer i utskotten.

Jag måste be kammaren om överseende med att jag här blir tvungen till en

ganska omfattande sifferredogörelse för att belägga mina påståenden och slutsatser.

Av den tablå som, hoppas jag, nu syns på kammarens bildskärm framgår att man ville minska bidragen till kommunerna med 810 miljoner och u-hjälpen med 200 miljoner. Samtidigt ville man öka anslagen till katastrofbistånd och till de enskilda organisationernas bistånd med 140 miljoner. Anslaget till försvaret ville man plussa på med 1 842,3 miljoner. Anslagen till studiecirkelarna ville man däremot minska med 40,5 miljoner. För drift av statliga vägar ville man öka anslaget med 264,5 miljoner, och bidraget till fartygsexport till u-länderna ville man minska med 125 miljoner. AMS skulle få 263 miljoner mindre, och regionalpolitik och länsplanering skulle drabbas av en minskning med 635 miljoner. De marginalsattesänkningar som man inte ville vara med och finansiera uppskattades till 2 750 miljoner.

Inkl. diverse mindre poster skulle därför bifall till m-reservationerna under folkpartiregeringens tid inneburi en ökning av budgetunderskottet med netto 2 916 miljoner, dvs. en bruttoökning av utgifterna på 2 267 miljoner och en minskning på andra poster med 2 101 miljoner samt minskade skatteinkomster på ca 2 750 miljoner.

Totalt fanns det under folkpartiets regeringstid 56 moderatreservationer av vilka det klart framgick att ett bifall till reservationerna skulle ha medfört ändringar i sifferbeloppen för utgifter eller inkomster. 30 reservationer avsåg ökade statsutgifter eller minskade statsinkomster, medan 26 reservationer avsåg minskade utgifter.

Siffrorna bygger på de reservationer där sifferuppgifter har funnits om skillnaden mellan reservationen och regeringens förslag. I 11 fall var det fråga om ökade utgifter eller minskade inkomster och i 20 fall om minskade utgifter. Av ytterligare 19 reservationer framgick klart att ett bifall till dem skulle ha inneburit en ökning av statsutgifterna, medan det i 6 fall klart framgick att en minskning skulle ha blivit resultatet.

Moderaterna förefaller således benägna att i siffror precisera de fall där utgiftsminskning skulle ha förelegat. Man var mera oprecis när innehållet i reservationen innebar högre statsutgifter eller, vilket i detta fall är samma sak, lägre statsinkomster.

I ytterligare ett mycket stort antal fall fanns reservationer där effekterna på statsfinanserna inte kunde utläsas, var oklara, mycket långsiktiga eller indirekta.

Moderatpolitik skulle således ha inneburit en stark ökning av försvarsutgifterna och en minskning framför allt av kommunbidrag samt regional- och arbetsmarknadspolitik. Fördelningseffekterna torde vara uppenbara.

Därtill kommer att moderaterna biträdde folkpartiregeringens förslag om marginalsattesänkningar på totalt ca 2 750 milj. kr. men inte ville finansiera dessa genom andra skattehöjningar. Regeringens förslag innebar höjning av stämpelskatten vid förvärv av fast egendom samt av socialförsäkringsavgifterna. Ett bifall till moderatreservationen skulle således ha inneburit minskade skatteinkomster på 2 750 milj. kr.

Totalt sett skulle alltså moderatpolitiken ha bidragit till en försvagning av

statsbudgetsaldot med nära 3 miljarder kronor. Utgår man från att minskade marginalskatter stimulerar arbetsviljan och därigenom till en del är självfinansierande, blir försvagningen mindre. Slutsatsen blir ändå att den samlade effekten av moderaternas förslag skulle ha lett till ett väsentligt ökat underskott i statsfinanserna.

Herr talman! För det första säger moderaterna i många sammanhang att de vill verka för ett förtroendefullt samarbete mellan de borgerliga partierna. Då är det också väsentligt att man inte på oriktiga grunder söker ge en negativ bild av de andra partierna och deras handlande.

För det andra säger de att de vill undvika onödig polemik med de andra borgerliga partierna. Då är det också väsentligt att de i varje fall inte i oträngt mål genom egna angrepp framkallar en onödig polemik.

För det tredje säger de att de ställer höga krav på politisk saklighet, rakryggad konsekvens och korrekt information. Då är det också väsentligt att de själva försöker motsvara de uppställda kraven. Ett felaktigt påstående förvandlas inte till sanning genom att ofta upprepas.

Från folkpartiets sida har vi inte sökt strid med moderaterna i de frågor som jag har tagit upp i mitt anförande. Men för att moderaternas missvisande bild av verkligheten inte skall vinna fotfäste måste de felaktiga påståendena bemötas och dementeras.

Anf. 74 IVAR NORDBERG (s):

Herr talman! När regeringen presenterade sitt förslag och meddelade att man hade för avsikt att straffbeskatta kommunerna på drygt 3 miljarder kronor, väckte detta en berättigad proteststorm från representanter för kommuner och landsting. Men när moderaterna sedan efter de olika turerna i finansutskottet gav vissa antydningar om att de även i den här frågan kanske kunde tänka sig att släppa fram det socialdemokratiska förslaget, tändes ett visst hopp hos kommunalpolitikerna – detta rätt över alla partigränser.

Sådana förhoppningar skapade emellertid moderaterna också när riksdagen i höstas behandlade mittenregeringens förslag om att försäkra det statliga stödet till kommunerna när det gällde barnomsorgen. Men nu liksom då drar moderaterna ner rullgardinen och sviker kommunerna.

Den kompromiss som moderaterna nu har träffat med mittenpartierna innebär för den här regionen – alltså Stockholms län-regionen – ett ännu hårdare slag än vad det ursprungliga regeringsförslaget skulle ha inneburit. Och det var ju illa nog.

Regeringsförslaget innebär att man skulle ta knappt 483 milj. kr. från Stockholms läns landsting. Det motsvarar ett skatteuttag på ytterligare 80 öre. Det borgerliga kompromissförslaget får till följd att staten konfiskerar drygt 650 milj. kr., vilket motsvarar en skattehöjning med 1:11 kr.

Även för länets primärkommuner innebär det borgerliga förslaget kraftiga försämringar i jämförelse med det ursprungliga regeringsförslaget. Det finns dock ett par undantag, och det är rätt intressant att se vilka dessa undantag är. Det gäller nämligen de två moderatstyrda kommunerna Danderyd och Lidingö, kommuner som i jämförelse med andra kommuner i detta län har

den lägsta kommunalskatten.

Att det är på detta sätt är rätt iögonfallande, när man studerar effekterna av förslaget. Kurt Hugosson har till viss del varit inne på detta, men det tål att upprepas.

Enligt regeringsförslaget skulle Danderyd drabbas av en förlust med 24 milj. kr., vilket motsvarar 1:96 kr. på skatten. Men enligt kompromissförslaget begränsas Danderyds förlust nu till 4,7 milj. kr., motsvarande 34 öre på skatten. På ett bräde har kommunen alltså fått vad man kanske skulle kunna kalla en återbäring på 20 milj. kr., vilket motsvarar ungefär 1:62 kr. på skatten. För Lidingö är motsvarande belopp 20,1 milj. kr. och 1:22 kr. på skatten enligt regeringsförslaget. Nu begränsas förlusten till 5,2 milj. kr. eller 29 öre på skatten. Återbäringen för denna kommun kan sägas bli 15 milj. kr. eller drygt 90 öre i kommunalskatt.

Såsom jämförelse kan man ta två av de fattigaste kommunerna i länet, nämligen Botkyrka och Haninge kommuner. Förutom att dessa kommuner är fattiga har de samtidigt den högsta utdebiteringen i länet, nära 31 kr. i kommunalskatt. I jämförelse med regeringsförslaget drabbas Botkyrka med ytterligare 4 milj. kr. Totalt förlorar kommunen 14 milj. kr., vilket gör 52 öre på kommunalskatten. Också Haninge får en påbackning på 4 milj. kr. till totalt 11 milj. kr., vilket även för denna kommun motsvarar 52 öre på kommunalskatten. Till detta skall då läggas 1:11 kr., om landstingsskatten höjs.

Ett konstaterande som man kan göra är att den borgerliga fördelningsfilosofin att ta från de fattiga och ge till de rika går igen även i det här förslaget. Och efter vad man kan förstå är det här kompromissförslaget bara början. De borgerliga partierna är tydligen inte bara beredda att permanenta denna form av straffbeskattning av kommunerna utan har också för avsikt att gå vidare på den inslagna vägen, om de får möjlighet att fortsätta att regera.

De borgerliga regeringarnas besparingsmetoder har till stor del haft den uppläggningsen att man lägger huvudansvaret för sparandet på andra än sig själva. I det här fallet blir det landstings- och kommunpolitikerna som får möta människorna och förklara varför de måste höja skatterna eller varför de måste skära ned verksamheter som medborgarna efterfrågar.

Förutom att det här förslaget allvarligt hotar, ja, innebär en direkt begränsning av den kommunala självstyrelsen och beskattningsrätten, kan förslaget, om det genomförs, leda till mycket allvarliga nedskärningar av kommunala verksamheter. Det är uppenbart att dessa nedskärningar kommer att drabba även de av riksdagen prioriterade områdena, äldreomsorgen och barnomsorgen.

För som jag sade inledningsvis är det ju inte bara det nu aktuella förslaget om straffbeskattning som kommer att drabba kommunerna 1983. Då får nämligen kommunerna också – om de borgerliga partierna får som de vill – bl. a. kraftigt försämrade statsbidrag till barnomsorgen. Även den åtgärden drabbar mycket hårt den region som jag representerar. Över 200 miljoner i minskat statligt stöd är det fråga om, och det motsvarar för flertalet kommuner över 50 öre på kommunalskatten.

Bara de två förslag som jag har berört här – konfiskationen av vissa kommunala skattemedel och det minskade stödet till barnomsorgen – innebär försämringar för flertalet av kommunerna i Stockholms län som motsvarar över 2 kr. på skatten, om jag inräknar 1:11 kr. som landstinget drabbas av. Så nog kommer det – om de borgerliga partierna får som de vill – att svida i skinnet för kommuninvånarna, oavsett om det kommer att ske i form av skattehöjningar eller om det sker i form av försämrade kommunal service.

Herr talman! Jag konstaterar att de borgerliga förslagen är förfärliga, helt oacceptabla, och jag hemställer om bifall till de socialdemokratiska förslagen i detta ärende.

Anf. 75 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Jag har för avsikt att i denna finansdebatt ta upp en i dessa sammanhang alltför bortglömd del, nämligen frågan om den ekonomiska brottsligheten och dess inverkan på samhällets finanser.

Ekonomisk brottslighet riktar sig, enligt vår mening, mot folkflertalets objektiva intressen, därför att den vänder sig mot en solidarisk omfördelning av samhällets resurser. Den skadar också solidariteten genom sin destruktivitet. Den påverkar i hög grad människornas moraluppfattningar och vilja till samhällssolidaritet och utgör därför, i sig, ett hot.

Nu är dock inte detta med ekonomisk brottslighet något som står vid sidan om utan är förbundet med, och beroende av, det rådande ekonomiska systemet. Det finns en påtaglig sammanflätning av ekonomisk brottslighet och legal näringsverksamhet. Finansieringen utgörs nämligen till huvudsak av kapital från den "vita" näringsverksamheten.

Inom ramen för den nuvarande samhällsordningen kan aldrig ekonomisk brottslighet helt förhindras, men detta får inte tas som intäkt för att hindra att kraftfulla åtgärder sätts in i kampen mot denna avart i ekonomin.

Det finns en vedertagen passiv innebörd av begreppet ekonomisk brottslighet som vänsterpartiet kommunisterna inte kan acceptera. Inom ramen för den bestående samhällsordningen finns det alltså i dag en fullt legal ekonomisk brottslighet. Den består i att det kapitalägande fåtalet systematiskt utsuger folkflertalet. Inom systemets ram understöds detta av såväl skatteregler som andra möjligheter för kapitalägarna att avgränsa sin privata förmögenhet från den av dem bedrivna verksamheten. Den typen av brottslighet kan inte accepteras, och den förebyggs effektivt genom införande av en socialistisk samhällsordning.

Omfattningen av den ekonomiska brottsligheten – eller den svarta ekonomin som den också kallas – är svår att beräkna, men med utgångspunkt i flera olika bedömningar som gjorts kan man säga att den ligger mellan 5 och 10 % av bruttonationalprodukten, dvs. mellan 25 och 50 miljarder kronor årligen. Det är alltså ingen obetydlig andel som genom denna verksamhet undanhålls från samhället, från omfördelning och solidariskt bärande av gemensamma kostnader. För att ställa detta i relation till dagens budget- och finansproblem kan man ange att denna verksamhet har lika stor omfattning

som det egentliga budgetunderskottet – därmed inte sagt att budgetunderskottet skulle kunna elimineras, om den svarta ekonomin tvättades vit.

Ett annat mått på vilken omfattning den ekonomiska brottsligheten har får man genom att sätta den i relation till statens inkomster genom inkomstbeskattningen. Om det hade varit möjligt – observera att jag säger *om*; fallet är alltså rent hypotetiskt – att beskatta den svarta sektorn, skulle den ge en skatteinkomst till samhället som motsvarade ungefär hälften av den nuvarande statliga inkomstskatten. Dessutom finns det i redan fastlagda skattemål omkring 10 miljarder kronor i icke inbetalda restskatter. De kommer till sin huvuddel från sådan verksamhet som antingen är svart eller tangerar den svarta ekonomin.

Det är alltså ingen liten andel som genom denna verksamhet undanhålls samhället, och genom gällande lagstiftning och brist på verkliga resurser tillåts detta fortgå i, tyvärr, oförminskad takt. Regeringarna under de senaste decennierna har inte gjort speciellt mycket för att sätta stopp för denna verksamhets utveckling. Man har inte ens förmått eller velat genomföra många av de förslag som lagts fram av vpk eller av brottsförebyggande rådet. I stället har de borgerliga justitie- och budgetministrarna visat påtaglig aktivitet för att inte anamma de många förslag som lagts. De har inte velat störa marknaden med ingrepp, vare sig den vita eller den svarta.

Den ekonomiska brottsligheten skapar också andra problem. Härigenom kommer nämligen samhällsmoralen att uppluckras, och det är inte speciellt svårt att förstå att många säger sig: Får de stora hajarna hållas, varför skall då inte vi också hålla undan vad vi kan? Det går att dagligen se vad som sker i "de stora sammanhangen". Därför framstår ju skattesmitning, konkurser och olika former av spekulation som något nödvändigt och naturligt. Det är utan tvivel så, att detta påverkar de vanliga människorna och deras syn på samhällssolidaritet. Det borgerliga och framför allt moderata talet om att det är skatterna i sig som skapar dessa effekter är inget annat än ett försvar för att man inte vill ta itu med avarterna utan i stället talar om att lösa problemet genom att sänka skatterna. Den senare vägen kommer inte att minska den ekonomiska brottslighetens omfattning. Det visar inte minst erfarenheterna från flera andra länder i väst, där skatterna är väsentligt mindre men brottsligheten väsentligt större. Problemen med ekonomisk och annan brottslighet har alltså inte med skattetryck att göra. Tvärtom pekar många fall på motsatsen.

Formerna för ekonomisk brottslighet är bl. a. bedrägeribrott, konkursbrott, gäldenärsbrott, skattebrott och valutabrott. Speciellt skattebrotten är vanligt förekommande, och ekonomisk brottslighet innehåller nästan alltid ett skattebrottsmoment. Detta följer i sin tur av att verksamheten som ligger i botten är laglig och beskattningsbar. Detta gör att frågan också är speciellt angelägen att diskutera i samband med en debatt om samhällets finanser.

Som jag tidigare sagt visar sig den ekonomiska brottsligheten i sådana verksamheter som är tillåtna och därigenom utgör grunden för en systematisk kriminalitet av vinningskaraktär. Klassiska exempel är den svarta fastighetsmarknaden, den svarta arbetsmarknaden och skatteflyktstransak-

tioner mellan bolag i Sverige eller mellan svenska och utländska bolag. Fastighetsmarknaden har i mycket stor utsträckning utvidgats till att bli en stor, ny marknad för svart verksamhet. Den används nämligen i hög grad till att "tvätta" svarta pengar vita.

Typiskt för denna verksamhet är också att den tenderar att omfatta större och större belopp räknat på varje fall. Här kan som exempel nämnas Göta Finans-härvan, med en förlust i storleksordningen 65 milj. kr., eller oljeskandalen i Växjö, där det kommunala bolaget frånhänts ett bokfört värde av omkring 30 milj. kr. "Goldfingersvindleriet" är ett annat exempel, där samhället har gett ut 15 milj. kr. i moms som aldrig inbetalts eller som det inte borde ha funnits möjlighet till att utkvittera. Beloppens omfattning i denna verksamhet är alltså avsevärt större än summorna när det gäller de traditionella brotten, dvs. stöldcr, skadegörelser etc. Som exempel kan följande nämnas. Under 1981 anmäldes totalt 4 800 bostadsinbrott till polisen i Stockholm. Det samlade stöldvärdet vid dessa brott kan beräknas till ca 35 milj. kr. Sätt detta belopp i relation till dem i de tidigare relaterade exemplen!

Samhället har vidtagit en mängd ekonomiska åtgärder som fått icke avsedda och mycket gynnsamma verkningar för den ekonomiska brottsligheten. Här kan som exempel nämnas ett mer och mer utbrett fusk bland s. k. oseriösa företag med olika statliga stödformer. Inom regionalpolitiken och näringspolitiken har det skapats en rad stödformer för bl. a. direkt stöd till företag som bedriver viss verksamhet eller som har sin verksamhet lokaliserad till vissa delar av landet. Här har åtgärderna, i kombination med otillräcklig kontroll, medfört att allmänna medel vandrat ned i fickorna på företagare som genom olika skenmanövrar uppgett sig fylla kraven för att få bidrag.

Det är nödvändigt med en annan inriktning på åtgärderna än den som hittills varit bärande. Vpk har i en motion om åtgärder mot ekonomisk brottslighet, som kommer att sakbehandlas i annat sammanhang, kritiserat den hittillsvarande låga och felaktiga ambitionsnivån. Insatserna måste i större utsträckning och kraftfullare inriktas på förebyggande åtgärder. En prioritering av bekämpandet och uppklarandet av de större brotten är en nödvändighet. Exempel på åtgärder av enkelt slag - dvs. sådana som inte i sig ger sig på den befintliga ekonomiska grundstrukturen - kan vara följande:

att man i varje sammanhang där man föreslår statliga närings- eller kreditpolitiska åtgärder beaktar deras effekter på den ekonomiska brottsligheten;

att statligt stöd till företag kontrolleras långt hårdare än vad som i dag är fallet, då man exempelvis kan betala ut miljontals kronor i stöd och statliga krediter till en privatägd varvs- och shippingkoncern som är uppspaltad på närmare 50 olika bolag med minst sagt oklara ägarförhållanden och som t. o. m. har säte i s. k. skatteparadis;

att bankerna tvingas kontrollera sin kreditgivning långt bättre än vad som är fallet i dag. Det är en genomgående erfarenhet att svarta verksamheter

nästan alltid visar sig ha finansierats med vita pengar, dvs. i normalfallet vanliga banklån. Dessa pengar har lånats ut på i många fall synnerligen lösa grunder till suspekta bolag och personer. En hårdare banklagstiftning, som ålägger bankerna en mycket noggrann kreditprövning speciellt vid krediter till kritiska branscher som fastighetshandel, entreprenörföretag etc., vore ytterst välkommen.

En lämplighetsprövning av de personer/företag som vill köpa hyres- och kontorsfastigheter av samma innebörd som den nuvarande lämplighetsprövningen när det gäller förvärv av jordbruksfastigheter är ett annat exempel. Enkelt uttryckt: Har den aktuella personen/företaget den kompetens, ekonomi, moral etc. som krävs för att han/det skall få förvalta andras boende?

En liknande inriktning på kraven för att få starta näringsverksamhet borde införas, framför allt inom vissa kritiska branscher som bygg-, städ- och restaurangbranscherna, handeln med begagnade bilar osv. Även auktorisation borde införas i större utsträckning.

Bland lagstiftande åtgärder av mer traditionellt slag vore bl. a. följande av värde:

En sammanläggning av skatte- och brottmålsprocesserna i skattebrotts-sammanhang, detta för att processtiderna skall bli något så när rimliga och inte som nu kunna dras ut upp till tio år. Om detta har nyligen BRÅ lagt fram ett förslag, vilket i en snar framtid bör utmynna i ett regeringsförslag.

Bulvanskap bör, generellt sett, kriminaliseras. Bulvanskapet är f. n. tillåtet i för stor utsträckning, med bl. a. den konsekvensen att en mängd andra åtgärder, typ förvärvskontroll, etableringskontroll, näringsförbud, konkurskarantän etc. blir verkningslösa.

I korthet kan också följande åtgärder nämnas:

En skärpning av lagen mot skatteflykt. Den lag som regeringen genomdrev efter många om och men är inte värd namnet generalklausul mot skatteflykt och har också visat sig vara den tandlösa tiger som avsågs.

Etableringskontroll måste införas inom vissa, speciellt utsatta branscher.

Skärpta regler för registrering av aktiebolag och dess styrelser för att på ett enkelt sätt kunna nysta upp vilka bolag som olika suspekta figurer återfinns i.

Större resurser för myndigheterna för att avslöja och klara upp ekonomisk brottslighet. En sådan satsning skulle betala sig själv många gånger om och inte, som regeringen hävdar, kosta samhället pengar som inte finns i dessa spartider.

Listan skulle kunna göras lång, men jag avstår från det i detta sammanhang. Jag får tillfälle att vidareutveckla våra många förslag på detta område vid senare tillfälle.

Från vpk har vi sett det angeläget att i denna finansdebatt ta upp dessa frågor till behandling. En verklig kamp mot den ekonomiska brottsligheten skulle också ge betryggande bidrag till den samhälleliga ekonomin och solidariteten.

Anf. 76 EVA WINTHER (fp):

Herr talman! Svensk ekonomi brottas framför allt med två stora problem, underskotten i budgeten och bytesbalansen. Regeringens förslag och bedömningar har redan diskuterats under många timmar.

Låt mig göra några allmänna reflexioner och sedan ta upp två motioner till diskussion.

Folkpartiet slog tidigt fast att det behövs både offensiva insatser och åtstramning, att vi både måste arbeta och spara oss ur den ekonomiska obalans vi nu befinner oss i. Det är också det recept som regeringen anvisar för att vi skall få balans i vår ekonomi. Vi har levt över våra tillgångar, vi har lånat till vår konsumtion. Det kan vi inte hålla på med längre.

Oljeprishöjningar och höga produktionskostnader har bidragit till förlust av marknadsandelar samt strukturell omvandling och nedläggningar av företag i alltför snabb takt. Liknande ekonomiska bekymmer i västvärlden hos de länder vi har mest handelsutbyte med bidrar till svårigheterna att få nya marknadsandelar. Sverige är extremt utlandsberoende, samtidigt som vår andel av världshandeln är mycket, mycket liten. Mellan 40 % och 50 % av vår industriproduktion säljs på export, och Sveriges andel av världshandeln är mindre än 2 %. Industriinvesteringarna är f. n. låga i vårt land, och arbetslösheten är hög i jämförelse med vad vi är vana vid. Arbetet för att komma till rätta med arbetslösheten är oerhört viktigt från jämställdhets-synpunkt. Det är också därför som regeringen gör ordentliga insatser för att försöka klara arbetslösheten och hålla den på så låg nivå som möjligt.

De åtgärder som regeringen har vidtagit – bl. a. devalveringen, överens-kommelsen om marginalskattesänkningen, möjligheterna till provanställning, som nu kommer bidrar till att sänka kostnaderna för svensk industri, vilket på sikt kan ge nya marknadsandelar och öka investeringsbenägenheten liksom också behovet att anställa fler människor.

Åtstramningen måste drabba både oss som enskilda och den offentliga sektorn. Den kommunala expansionen måste dämpas. Men den offentliga sektorn, den gemensamma sektorn – dit hör omsorgen om de äldre, det är vård av sjuka, det är barnomsorg och det är skola och utbildning och mycket annat – är oerhört betydelsefull, och vi har alla ett ansvar för att den fungerar väl. De åtstramningar och besparingar som görs, den dämpning av ökningstakten som sker – regeringen föreslår maximalt 1 % ökning 1982/83 – kan vara ett medel att få en effektivare verksamhet, men innebär naturligtvis ibland stora svårigheter, när omprioriteringar och förändringar måste genomföras.

Varje åtstramningsbeslut som fattas berör människor, och det är viktigt att besluten träffar så rättvist som möjligt, så att de svagaste skyddas.

Många av de förslag som regeringen har lagt fram har en sådan profil. När pensionsindexet förändrades fattades beslut om höjda pensionstillskott den 1 juli 1982 för dem som inte har någon eller har mycket låg ATP. När taxorna i sjukvården höjdes infördes ett högkostnadsskydd för dem som är sjuka ofta och länge. Flerbarnsfamiljer får en höjning av barnbidraget, och när

självriskén i sjukförsäkringen genomförs införs också där ett högkostnads-skydd.

De besparingar som genomförs är en förutsättning för att vi skall få behålla den välfärd som vi har. Sverige är ett rikt land, men har unnat sig för mycket av det goda. Vi måste lära oss att rätta mun efter matsäcken och inte leva över våra tillgångar.

Från olika håll slås fast att vi är på rätt väg, men jag tycker att det är realistiskt att påminna om vårt beroende av utvecklingen i framför allt västvärlden.

Indragningen av pengar från kommune-sektorn motiveras i finansplanen med att sparandet inom kommuner och landsting under 1983 beräknas uppgå till över 5 miljarder kronor. Att pengarna skall dras in på något sätt är fyra partier överens om. Folkpartiet, centern och moderaterna vill ha en permanent och socialdemokraterna en tillfällig indragning.

För Jokkmokks kommun innebär det förslag som nu har lagts fram att den viktigaste inkomstkällan, skatten från juridiska personer, dvs. skatten från framför allt de vattenkraftsanläggningar som finns i kommunen och som förser det svenska folkhushållet med elström till ett konsumtionspris av över 1,5 miljarder kronor per år, nu kommer att minska med 40 %, från nuvarande 80 % till 40 %.

Låt mig göra en jämförelse mellan Danderyd och Jokkmokk, mellan en storstadskommun och en glesbygdskommun. När det gäller kvarstående arbetslösa i åldern 16–64 år hade Danderyd 0,5 % och Jokkmokk 4,5 %. I fråga om anvisade beredskapsarbeten hade Danderyd 14 personer och Jokkmokk 156. Då det gäller den kommunala utdebiteringen hade Danderyd 25 kr. och Jokkmokk 29:95 kr. Effekten av det nu framlagda förslaget innebär för Danderyds del en höjning av skatteunderlaget med 34 öre per skattekrona. För Jokkmokks del skulle det bli en höjning med 2:05 kr. per skattekrona. Till detta kommer för Jokkmokks del en väntad förlust av 400 arbeten under 1982, när Vattenfall minskar sin verksamhet.

Effekten av det framlagda förslaget drabbar Jokkmokk och liknande kommuner hårt. Budgetministern har därför avsatt medel, som skall användas just för sådana kommuner. Hade jag nu haft budgetministern här skulle jag ha ställt en direkt fråga till honom. Jag skulle gärna velat ha honom att säga att Jokkmokk naturligtvis skall få en rättmätig del av dessa medel. Jag förutsätter naturligtvis själv att regeringen vid fördelningen av den extra pott som avsatts kommer att tillgodose Jokkmokks behov.

Här finns en regionalpolitisk dimension också. Vi talar om att det är rimligt att varje region skall ta till vara de naturliga resurser den har och använda dessa för sin utveckling. Jokkmokks kommun har vattenkraften som sin naturliga tillgång, en tillgång som i hög grad kommer hela landet till godo. Den tillgången bör i högre grad få komma kommunen och länet till godo. Den här aspekten måste finnas med när nu en arbetsgrupp sätter sig ner och försöker finna ett permanent förslag för en förändring av fördelningen av skattekraft mellan kommuner och stat.

Så en kommentar till motion 1008, som väckts av mig och ett antal andra

folkpartister och som handlar om att jämställdhet också skall höra till de mål som anges för den ekonomiska politiken.

I finansplanen slås fast att det råder enighet om målen för den ekonomiska politiken. Målen sägs innebära låg inflationstakt, god tillväxt, full sysselsättning, rättvis inkomstfördelning och regional balans. De politiska partierna är på samma sätt överens om att jämställdhet mellan kvinnor och män är ett viktigt mål att arbeta för. Åtminstone brukar man tala om det – utom moderaterna; i varje fall menar deras tidigare partisekreterare att det skulle vara en slända för folkpartiet. Mot bakgrund av den betydelse ekonomiska faktorer har för de handlingsalternativ som väljs inom olika områden i samhället vore det rimligt att också jämställdhet togs med som ett av målen för den ekonomiska politiken.

Utskottet anser att det finns ett flertal andra viktiga faktorer som då lika gärna kunde tas med som mål, t. ex. god social, fysisk och kulturell miljö, rättstrygghet, yttrandefrihet. Jag kan inte alls förstå den jämförelsen. Vi motionärer anser att jämställdhet är ett klart ekonomiskt mål som berör mäns och kvinnors möjlighet till arbete och ekonomisk försörjning och social trygghet. Då är det arbetsfördelningen mellan könen som är en nyckelfråga från jämställdhetssynpunkt.

Och arbetsfördelningen mellan könen och de resultat denna får i form av tidsinsatser i hem och på arbetsmarknad i form av utbildningsval, yrkesfördelning, arbetslöshet och löner för kvinnor och män – allt detta påverkas ju i hög grad av ekonomiska faktorer.

En familjs beslut om hur arbetsinsatserna skall fördelas familjemedlemmarna emellan beror på de ekonomiska konsekvenserna av olika alternativ. Kvinnan väljer oftast deltidarbete, eftersom det är hon som tjänar minst. Ett företags rekryteringsbeslut beror på de förväntade kostnaderna och intäkterna för olika slags arbetskraft.

Hur jämställdheten utvecklas kommer således i hög grad att påverkas av hur de ekonomiska incitamenten för ett mer jämställt liv ser ut på olika områden.

Utifrån detta synsätt följer också att alla grenar av den ekonomiska politiken kan vara av betydelse för hur jämställdheten kommer att utvecklas. Den ekonomiska tillväxten och dess inriktning, stabiliseringspolitiken, arbetsmarknadspolitiken, näringspolitiken, skattepolitiken, socialförsäkringarnas utformning – allt har konsekvenser för jämställdheten. Därav följer också att specifika jämställdhetsåtgärder inte är tillräckliga för att vi skall uppnå jämställdhetsmålet, utan att jämställdhetsaspekten bör beaktas vid utformningen av *all* ekonomisk politik.

Det är det här synsättet som ligger bakom vårt förslag om att jämställdhet skall anges som ett av målen för den ekonomiska politiken.

När det gäller arbetsmarknadspolitiken finns jämställdhetsmålet med: arbete för både kvinnor och män och lika möjligheter att få ett jobb. Men arbetsmarknadspolitiken påverkas ju också i hög grad av ekonomiska beslut.

De senaste decennierna har inneburit en grundläggande förändring av vårt

sätt att leva. Kvinnorna har gått ut på arbetsmarknaden, och de kommer att vilja stanna kvar där. Männén måste ta ett större vårdansvar för barnen, och det obetalda arbetet måste fördelas på ett rimligare sätt.

Det är därför viktigt, herr talman, att vi anpassar vår politik till den verklighet vi lever i, och då måste vi ta hänsyn till jämställdhetsmålet i den ekonomiska politiken. Annars blir talet om jämställdhet meningslöst.

Herr talman! Vi kommer tillbaka med den här motionen. Vi förstår att det nu inte är mycket att göra, mot ett enigt utskott.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 77 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! Samhället och samhällsekonomin utgör en helhet som kräver att alla delar fungerar och samverkar. En utbyggnad och förnyelse av industrin förutsätter en väl fungerande och effektiv offentlig sektor, samtidigt som den offentliga sektorn är beroende av en konkurrenskraftig industri.

Det ömsesidiga och växande beroendet mellan den offentliga sektorn och industrin är en realitet. Tyvärr har detta inte kunnat avläsas i den ekonomiska politik som de olika borgerliga regeringarna bedrivit. Istället för att nyttja den offentliga sektorn som en resurs och en tillgång i arbetet för att återupprätta ekonomin, har man hängett sig åt angrepp mot de offentliga utgifterna och verksamheterna.

För de borgerliga och Svenska arbetsgivareföreningen har den offentliga sektorn fått utgöra skottavla. Angreppen tycks öka i takt med graden av misslyckande i den ekonomiska politiken. Ju sämre statsfinanserna blir, desto hårdare är angreppen mot den offentliga sektorn.

Jag skulle vilja ta upp en central konsekvens av den förda ekonomiska politiken. Det handlar om sysselsättningen, som så många talare har pratat om tidigare i dag. Dels kan misslyckandena avläsas där, dels finns där en alarmerande utveckling, som vi måste uppmärksamma.

Herr talman! I dag har vi en öppen arbetslöshet som omfattar drygt 150 000 personer. Det är närmare 4 % av arbetskraften. Det är mycket för svenska förhållanden. Det är för de arbetslösa helt ointressant att hänvisa till att det finns länder som har det ännu värre. Huvuduppgiften för oss – och där är regeringen ytterst ansvarig – är att på alla sätt bekämpa arbetslöshet och undersysselsättning.

Under 1970-talet ökade sysselsättningen inom den offentliga sektorn med ca 50 000 personer per år. 1980 var ökningen 40 000. I takt med att den borgerliga åstrammingspolitiken började få effekter ute i kommuner och landsting påverkades sysselsättningen kraftigt. 1981 ökade sysselsättningen med enbart 20 000 personer. Prognosen för 1982 är enbart ca 10 000 nya arbetstillfällen.

Under större delen av 1970-talet minskade sysselsättningen inom industrin. Förra året försvann drygt 40 000 industrijobb. Ett lika nedslående

resultat beräknas för detta år. Även om det sker en mycket kraftig förbättring för industrin kan vi knappast räkna med att efterfrågan på arbetskraft ökar i större omfattning.

Den fråga som då reser sig är: Var kommer jobben att finnas för de arbetslösa, för dem som står utanför arbetsmarknaden, för dem som skall in på arbetsmarknaden? Det lär knappast bli industrin som frågar efter dem.

Under 1970-talet kunde den offentliga sektorn bereda jobb åt de nya på arbetsmarknaden: kvinnor och ungdomar, de äldre och några arbetshandikappade. Men hur ter sig möjligheterna under 1980-talet?

Antalet personer som ställer krav på jobb beräknas öka med ca 200 000 fram till 1985. Samtidigt beräknas antalet nya arbetstillfällen öka med endast 50 000–70 000. Det är främst inom kommuner och landsting som dessa jobb skapas. Inom handeln lär det knappast bli så många nya jobb vid en fortsatt åtstramning av den privata konsumtionen och införandet av ny teknik. En liten ökning kan ske för privata tjänster. När det gäller byggnadsverksamhet, samfärdsel, jordbruk m. m. sker säkert en minskning.

Om den ekonomiska åtstramningspolitiken får fortsätta, står vi inför en alarmerande situation inom en femårsperiod. Vi står inför en situation med 250 000–300 000 öppet arbetslösa. Det motsvarar 6–7 % av arbetskraften. Till detta kommer de som står utanför den reguljära arbetsmarknaden. Vi behöver således runt 500 000 nya jobb de närmaste fem åren, men det ser ut som om det bara kommer att skapas ungefär 70 000. Denna situation, herr talman, får aldrig bli verklighet.

Det är illa nog att fördelningspolitiken i väsentliga stycken riskerar att kastas på soptippen. För nuvarande utveckling fortsätta lär den få följe av den fulla sysselsättningens politik.

Åtstramningspolitiken har redan gett kraftiga utslag när det gäller situationen i landets kommuner och landsting. Bortsett från att vård, omsorg och service börjar naggas i kanten, påverkas sysselsättningen allt påtagligare. Ett utslag av detta är bl. a. den ökande arbetslösheten bland kommunalarbetarna.

I februari 1980 fanns det drygt 11 000 arbetslösa kommunalarbetare. I dag är siffran närmare 20 000. Det är, herr talman, närmast en fördubbling på två år. Det värsta av allt är att av de arbetslösa är nio av tio kvinnor. Vad som håller på att hända är att vi kvinnor, som under 1970-talet kom in på arbetsmarknaden, nu håller på att kastas tillbaka till hemmets oavlönade arbete.

Av de arbetslösa kommunalarbetarna är var fjärde ungdom under 25 år. De yrkesgrupper som är hårdast drabbade är sjukvårdsbiträden, städerskor, barnskötare, köksbiträden, hemsamariter och dagbarnvårdare. Denna arbetslöshet är konsekvensen av den s. k. sparpolitik som regeringen påtvungat kommunerna.

Regeringens krav på högst 1 % i tillväxt för den kommunala verksamheten innebär att utbyggnaden av verksamheter och nya investeringar minskar

mycket kraftigt. Det innebär i sin tur att det inte blir många nya jobb framöver.

Samtidigt kräver nu regeringen att 3.5 miljarder skall dras in för den kommunala sektorn. Det innebär att kommuner och landsting tvingas ge sig på den befätliga personalen. Med den omfattning av nedskärningarna som regeringen kräver kommer det inte att räcka med att minska sysselsättningsgraden, dra in vikariat osv. Fast anställd personal hotas framöver av avsked.

En växande grupp bland kommunalarbetarnas arbetslösa är de studerande och de nytexaminerade. En ung tjej som arbetar ett tag och sedan börjar studera för att få en yrkesutbildning har knappast någon ljus framtid att vänta. Detsamma gäller för de nytexaminerade. De står sig ganska slätt i konkurrensen med dem som redan har ett jobb och är rädda för att mista det. I dag går drygt 2 600 studerande och nytexaminerade och stämplar hos Kommunals A-kassa. De kommer att bli än fler, samtidigt som chanserna att få ett jobb snabbt minskar.

Jag skulle vilja veta vad ansvariga statsråd i regeringen har för råd att ge de unga som satsat på en yrkesutbildning inom det kommunala området. Skall de lägga av eller skall de talmodigt ställa sig i arbetslöshetskön och vänta på bättre tider? Eller skall de kanske skola om sig? Till vad?

Herr talman! Jag tycker att det är en skandal att ha tusentals sjukvårdskunniga arbetslösa, när det finns så stora behov av vård och omsorg för sjuka och äldre. Det är skandal att ha tusentals arbetslösa inom barnomsorgen, när det finns så många som behöver och vill ha barnomsorg.

Den politik regeringen har bedrivit och halsstarrigt fortsätter att bedriva håller på att kväva de ungas tro på samhället. Deras förhoppningar om framtiden grusas. Vi riskerar att få en ungdomsgeneration som går direkt från utbildning till arbetslöshet. Dessa ungdomars första kontakt med arbetslivet blir inte en arbetsplats utan en arbetsförmedling. Vad kostar det egentligen att ta ifrån ungdomen framtidstron?

På vilket sätt förbättras vår industris konkurrensförmåga genom att vi fostrar ungdomen till arbetslöshet? Blir Volvos export framgångsrikare, om vi låter sjukvårdsbiträden och hemsamariter gå och stämpla i stället för att göra en produktiv insats för sjuka, gamla och handikappade? Skall tiotusentals arbetslösa inom den offentliga sektorn betala för regeringens ekonomiska misslyckanden?

Det finns inte någonstans i västvärlden exempel på att nedskärningar inom den offentliga sektorn har lett till ekonomisk tillväxt och förbättrad konkurrenskraft för industrin. I land efter land, där man har sökt lösa ekonomiska problem genom nedskärningar inom offentliga verksamheter, har resultatet blivit avskräckande. Arbetslösheten har ökat, och fördelningspolitiken har blivit alltmer orättfärdig. De sociala spänningarna har ökat. Friska ställs mot sjuka. De som har arbete ställs mot dem som är utan. Är det detta vi skall låta våra ungdomar präglas av?

Till sist, herr talman: Folkpartiledaren, Ola Ullsten, påpekade i ett tal vid landsmötet att den svenska krisen är en kris i världens rikaste land. Det må så

vara, men vad är det för tröst för de arbetslösa? Var den deklarationen kanske en antydning om att vi skall godta än fler arbetslösa, ytterligare nedrustning inom den offentliga sektorn. Vi har ju onekligen en del välfärd att ta av innan vi börjar sjunka ned bland de "fattigare" industriländerna.

Nej, kursen för den ekonomiska politiken måste läggas om. Snabbt och ordentligt. Vi har haft nog med ett halvt årtiondes tillämpning av de s. k. icke-socialistiska alternativen. Den samlade borgerligheten och Svenska arbetsgivareföreningen må säga vad de vill, men det är resultatet som räknas. Och resultaten avskräcker från fortsatta experiment.

Herr talman! Ekonomisk återuppbyggnad kan aldrig hämta sin näring från en växande arbetslöshetsarmé.

Nr 93

Onsdagen den
10 mars 1982

Finansdebatt

Anf. 78 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Enligt vår mening är det följande tre huvuduppgifter som den ekonomiska politiken har: Att nedbringa arbetslösheten, att försvara folkflertalets levnadsstandard och värna om de sociala rättigheterna. Dessa krav är inte betingade bara av sociala skäl och rättviseskäl. Att uppfylla dem är den enda vägen att mildra krisens verkningar och att inleda en marsch ut ur den djupnande krisen.

Landets ekonomiska problem kan ju inte lösas genom att vi inte använder de resurser som ändå finns. Det är ett enormt slöseri att allt fler människor ställs utan arbete. Den dåliga ekonomin innebär även ett dråpslag mot alla dessa människor som inte får ett arbete, mot de ungdomar som inte får en chans att komma in på arbetsmarknaden utan blir offer i utslagningen. Den är ett dråpslag mot alla de kvinnor som åter får uppleva sin roll som reservarmé.

Det är ett enormt slöseri att ekonomiska resurser, i stället för att användas i samhällsnyttiga investeringar, används för spekulation och snabba finansiella klipp. Den fördelningspolitik som förs bidrar också till att krisen djupnar och att krisens bördor alltmer lastas över på de sämst ställda i samhället.

Till myterna i den ekonomiska debatten hör att "även om arbetslösheten är hög, så är sysselsättningen större än någonsin tidigare". Att detta verkligen är en myt bekräftas nu också av självaste ekonomidepartementet, om förhandsuppgifterna talar sanning. I det aktuella dokumentet redovisas att antalet sysselsatta i det privata näringslivet sedan 1965 har rasat med 23 % eller med 820 000 personer, räknat i manår. När man ställer sådana siffror i relation till att vinsterna, bortsett från inflationen, sedan 1976 har ökat med 50 %, då är det dags att avliva även den myten att investeringarna ökar när vinsterna stiger. Nu har ju, under samma tidsperiod, industrins investeringar minskat med 35 %.

Vad landet behöver är produktiva investeringar, men vad som skett är en ökad spekulation, det finansiella kapitalet har ökat. Det är en för samhället och folkflertalet destruktiv ekonomisk politik som förts. Den är inte aktiverande för sysselsättning och tillväxt och kan således inte vara en väg ut ur problemen.

Regeringen påstår sig vilja såväl arbeta som spara sig ur krisen. Men dess åtstramningspolitik hämmar det samhälleliga arbetet, den minskar antalet arbetstillfällen, den minskar efterfrågan och därmed produktionen.

Vårt alternativ till den förda politiken utgörs av de förslag till åtgärder som vi utvecklat i våra motioner under den allmänna motionstiden och i anslutning till budgetpropositionen. För en bättre balans i samhällsekonomin, för ökade produktiva investeringar och för bevarade, återställda eller i vissa fall förbättrade sociala rättigheter och villkor är det nödvändigt att föra en mer expansiv ekonomisk politik.

Den ökning – utöver regeringens budgetförslag – av den offentliga sektorns underskott som vi förordar uppkommer inte till följd av en enbart efterfråge- eller konsumtionshöjande politik. Vi förordar aktiva och allvarliga satsningar på att minska arbetslösheten genom upprättande och genomförande av omfattande arbetsskapande program och åtgärder. Detta är satsningar som inom en snar framtid kommer att öka den ekonomiska aktiviteten, höja sysselsättning och kapacitetsutnyttjande och därmed skapa förutsättningar för att underskottet icke skall bli betungande för samhällsekonomin. Aktiva insatser för att skapa arbete är en långt säkrare metod än att överlåta detta till storfinsansens spekulation.

Herr talman! Innan jag berör de motioner från vårt parti som är fogade till det nu aktuella betänkandet, vill jag helt kort säga några ord om industripolitik och näringspolitik i stort.

Den industripolitik som bär dagens märke räcker inte för att bemästra de rådande problemen – den politiken saknar mål och överlåter formandet av utvecklingen åt en privat storindustri, som är lika målfattig. En modern industripolitik kräver långsiktighet och förutseende. Den kräver uppgivande av illusionen att man ständigt kan ha "valfrihet", ständigt flyta mellan verksamheter i stället för att medvetet främja bestämda linjer i utvecklingen. Den kräver framför allt att man upphör med att överlämna ledningen över investeringarna till en storfinans som själv är fånge i ett systems anonyma lagar och tendenser.

Vi menar att det krävs ett stort statligt industrialiseringsprogram, kombinerat med strukturella reformer, vilka inrangerar ledande avsnitt av den privata storindustrin i samhälleligt ägande.

Här kan ett löntagarfondssystem spela en värdefull roll som komplement – förutsatt att det är demokratiskt uppbyggt och inte knyts upp till det privata storindustrikapitalet genom politiska kompromisser med detta. I ett sådant löntagarfondssystem är det framför allt två principiella frågor som vi anser är viktiga: för det första att medel till fonderna inte tas från de anställdas löner, för det andra att fonderna ger makt och befogenheter till de anställda. Vårt förslag om samhällsfonder och lokala fackliga investeringsfonder uppfyller dessa krav.

Vår skogsindustri dras med väldiga problem, ja, här kan man inte ens ta till vara de förutsättningar som i dag finns. En icke fungerande virkesförsörjning är ett stort problem, men även uteblivna satsningar på vidareförädling och produktutveckling har medverkat till den rådande situationen. Nu tillåts

enheter inom skogsindustrin att slås ut, vilket kommer att medföra minskade marknadsandelar vid en eventuell konjunkturuppgång.

Vår andra basnäring, malmtillgångarna och därtill hörande förädling, har också problem. Sett ur ett globalt perspektiv är det ytterst betänkligt att avvecklingen av gruvor, stålverk och yrkeskunnande tillåts fortsätta i vårt land. Visserligen står det att läsa i gårdagens tidningar att Bolidenbolaget skall öppna en ny gruva – men den gruvan skall öppnas i USA. I ett läge där stora delar av den tredje världens folk frigör sig från förtryck och utsugning, ökar deras behov av stål och råvaror för utveckling av resp. länder. Detta betyder att de svenska malmtillgångarna och den svenska stålindustrin kommer att behövas för att kunna bidra med sin andel av världens stålproduktion. Inte heller här utvecklas befintliga möjligheter till ny produktion. Vårt land importerar hela vårt behov av nickel, trots att det i Västerbotten finns fyndigheter av denna metall. En inhemsk produktion av denna viktiga metall skulle ju förbättra vår handelsbalans, betyda nya arbetstillfällen och oberoende av andra länder.

Tekoiindustrin fortsätter sin kräftgång. Den textila produktionen är nu nere på sådana nivåer att branschens framtida existens är i fara. Detta är resultatet av en tekopolitik som förts under mer än två decennier. Denna politik har varit helt utan varje tänkande att det skulle finnas alternativ. Den har passivt accepterat den fortlöpande nedskärningen och utarmningen av tekoindustrin. Från 1960 till 1980 har antalet anställda inom tekoindustrin minskat med 100 000 personer. Utan en klar, alternativ tekopolitik kommer tekoindustrin att gå mot slutligt sönderfall. Det är därför nödvändigt att dra upp riktlinjer för en sådan långsiktig politik.

Herr talman! De ekonomiska problemen hänger intimt samman med den höga arbetslösheten. Helt nyligen gjorda undersökningar visar att arbetslösheten kostar ca 1 miljard kronor per månad. Det är väl inte någon historisk upptäckt – det är ju vetskapen om att arbetslöshet kostar pengar och att den förvärrar de ekonomiska problemen som har föranlett oss att framföra våra förslag om arbetsskapande åtgärder.

I finansutskottets betänkande behandlas vår motion 1567 med bl. a. ett yrkande om ett program för att skapa 100 000 nya samhällsnyttiga arbeten under en period av högst tre år. Dessa arbeten kommer då främst att ligga inom den offentliga sektorn, men vi kommer att öka beställningar och sysselsättning i befintlig industri även inom den "privata" sektorn. Programmet bör bl. a. innefatta åtgärder för att öka bostadsbyggandet. Gjorda beräkningar visar att byggandet av 10 000 lägenheter skapar ca 18 000 arbetstillfällen. Programmet bör innefatta en kraftigare utbyggnad av barnomsorgen än vad regeringen förespråkar. Vi anser att en produktion av ca 30 000 fler dag- och fritidshemsplatser bör ha påbörjats till våren 1983. Det bör också innefatta ökade satsningar på kollektiv trafik, inhemska och förnybara energikällor och en utbyggd samhällsservice.

Det här förslaget avstyrks av utskottet. Skälet sägs vara att man måste iaktta stor försiktighet med den offentliga sektorns utbyggnad. Här faller utskottet in i den snäva syn som tyvärr är så vanlig. Problemet sägs främst

Nr 93

Onsdagen den
10 mars 1982

Finansdebatt

vara att vidta åtgärder för att hindra en alltför snabb expansion.

Erfarenheterna från vinterns situation för SJ borde inte tala för åtgärder mot en ökad satsning på kollektivtrafiken. Det kan väl inte heller behövas åtgärder för att hindra en ökad satsning på inhemska och förnybara energikällor, men det är ju något av detta som utskottet skriver. Bostadsbyggandet ligger på bottennivå, och från många håll vitsordas det nödvändiga i att öka byggandet. Ett ökat byggande skulle ju också betyda många nya arbetstillfällen inom hela tillverkningsindustrin.

Regeringens politik – att man genom nedskärningar och nedrustning skall ta sig ur krisen – har för länge sedan gjort bankrutt, den slutsatsen drar allt fler. Visserligen säger regeringen att vi också måste arbeta oss ur krisen. Men det kan väl inte vara allvarligt menat, eftersom allt fler människor ställs arbetslösa, eftersom allt fler hindras från att göra en samhällelig insats.

Vi hävdar att vägen ut ur de ekonomiska problemen kräver andra åtgärder. De åtgärderna har vi föreslagit i våra motioner. En sådan åtgärd är ett program för 100 000 nya arbetstillfällen.

Anf. 79 CARL BILDT (m):

Herr talman! I går presenterades av ekonomidepartementet den uppföljning av 1980 års långtidsutredning som redan varit föremål för åtskillig debatt i kammaren i dag. Jag skall uppehålla mig vid någon aspekt i det digra betänkandet.

Utredningens avsikt är att med tre alternativa utvecklingsvägar illustrera några av de mera centrala avvägningsproblemen i den ekonomiska politiken fram mot mitten av 1980-talet, och att göra det mot bakgrund av 1970-talets och i all synnerhet de allra senaste årens erfarenheter.

I sedvanlig ordning presenterar utredningen ett gott alternativ, i sedvanlig ordning kallat nr 1, och i sedvanlig ordning försett med åtskilliga reservationer och förutsättningar.

De problem som är förknippade med denna goda utveckling mot minskad obalans under bibehållen god sysselsättning är mycket betydande, och på några avgörande punkter tycker jag inte att utredningen lever upp till de krav på klarhet i analys och rekommendationer som det finns anledning att ställa.

Ett av de områden där misslyckandet i jämförelse med LU 80 varit som tydligast under de senaste åren är den offentliga utgifts- och underskottsutvecklingen. Den dåvarande trepartiregeringen hoppades kunna hålla ökningen av de offentliga utgifterna inom 1 % per år, vilket skulle möjliggöra att den offentliga utgiftsandelen av BNP 1985 blev 60 % och att budgetunderskottet skulle kunna reduceras väsentligt.

Nu blev det inte så. Utgiftsandelen ökade, budgetunderskottet ökade och utgiftsutvecklingen blev närmare tre gånger så hög som man räknat med, väsentligt beroende på kommunerna.

Långtidsutredarna konstaterar nu att frågan om den offentliga utgiftsökningstakten utgör "ett av de mest centrala avvägningsproblemen" i den ekonomiska politiken under de närmaste åren. Det är därför inte utan en viss

förvåning man konstaterar att utredarna på denna centrala och avgörande punkt undvikit att ta ställning och i stället nöjt sig med att krypa bakom en s. k. referenskalkyl. Denna skygghet inför ett besvärligt problem ter sig icke mindre förvånande om man noterar med vilken säkerhet utredarna anser sig kunna uttala rekommendationer på områden som ter sig långt mer svåråtkomliga för regering och riksdag än just detta.

I själva verket finns här en betydande svaghet i hela den konstruktion som utredningens idealalternativ utgör. Man skisserar en referenskalkyl som innebär en utgiftutveckling nästan två och en halv gånger högre än den man rekommenderade 1980 och tvingas då acceptera en utveckling i form av bl. a. budgetunderskott som "balanserar på randen av vad som är möjligt" med hänsyn till andra faktorer.

Skulle den offentliga utgiftsutvecklingen fr. o. m. innevarande år kunna begränsas till den procentenhet som avgavs 1980 skulle vi kring 1985 få minskade utgifter i förhållande till utredningens kalkyler med ca 25 miljarder kronor.

Detta 25-miljarderkronorsgap kanske är den avgörande komponent som skulle göra det möjligt att få någon trovärdighet i de kalkyler för alternativ 1 som utredningen presenterar. Med en sådan utgiftsutveckling torde behovet av att finansiera skatteomläggningen med de betydande arbetsgivaravgiftshöjningar som regeringen snart kommer att föreslå det första steget i att helt bortfalla. Därmed ökar sannolikt också möjligheterna att få till stånd den måttliga ökning av lönekostnaderna i näringslivet som utgör själva grundförutsättningen för att vi skall kunna klara oss i konkurrensen mot omvärlden.

Men det förblir dess värre höggradigt osannolikt att det skulle vara möjligt att åstadkomma den neddragning av inflationen till 5-6 % per år genom en successiv revalveringspolitik som utgör en avgörande del i utredningens alternativ 1. Det skall emellertid sägas att utredningen inte heller ger intryck av någon starkare övertygelse hos författarna om att detta skulle vara möjligt. Kalkylerna kan "rent mekaniskt" gå ihop, skriver man, och antyder därmed att man är medveten om att varken ekonomi eller politik kan behandlas med samma lätthet som mekanik.

Det som måste till, menar utredningen, är först rejält låga löneavtal, sedan en betydande vinstuppgång i näringslivet, sedan en avgörande strukturell förbättring av bytesbalansen och därefter en avgörande förbättring av statens finansiella position. Först därefter – och man får inte intrycket av att detta, så som angavs i finansplanen, skall kunna inträffa hösten 1982 – kommer förutsättningarna för en revalveringspolitik att föreligga.

Måhända hade det varit enklare att konstatera att förutsättningarna för en sådan politik icke kommer att vara för handen under den tid vi i dag har realistiska möjligheter att överblicka. Jag tror inte att revalveringspolitiken är möjlig under 1980-talets första hälft, och en fördjupad till skillnad från en ytlig läsning av LU 82 ger också mycket starkt stöd för den tesen.

Men detta får självfallet inte innebära att vi kastar inflationsbekämpningen i sjön. Det måste innebära en mer realistisk ansats och ett tydligare försök att

med en fast politik angripa inflationens inhemska orsaker.

Och här, herr talman, kommer jag tillbaks där jag började, nämligen till de offentliga utgiftsökningarna, och deras roll under de kommande åren.

I sitt huvudanförande tidigare i dag fäste budgetministern stor vikt vid det trendbrott i de offentliga utgifterna som, enligt honom, har åstadkommits. Nu, menade han, har vi kommit ned mycket nära 1 % ökning av de totala offentliga utgifterna.

Jag hoppas innerligt att budgetministern har rätt, även om min trosvisshet måhända är mindre än hans. Den kommunala utgiftsexpansionen är fortfarande hög, och vi vet av erfarenhet att man bör uttala sig med den allra största försiktighet om utgiftsutvecklingen innan budgetåret ens börjat.

Men tror budgetministern på vad han säger, öppnar sig en väg mot en utveckling av de offentliga utgifterna avsevärt under vad som anges i långtidsutredningens referenskalkyl. Därmed skapas förutsättningar att genom att avstå från de då helt onödiga arbetsgivaravgiftshöjningarna ge löntagarna möjlighet till ett mera realistiskt avtal under dessa år samtidigt som näringslivets konkurrensförmåga kan förbättras och samtidigt som vi kan pressa ned de stora underskotten i statsbudgeten. Då skulle en god utveckling, i den mening som långtidsutredningen talar om, framstå som mindre osannolik än vad som är fallet om man låter de offentliga utgiftsökningarna rulla på i den fart som de har haft under tidigare år – dessa utgiftsökningar som nu ligger till grund för långtidsutredningens referenskalkyl och tydligen också för regeringens djupt beklagliga förslag att åter, efter sex år av mer sund politik på detta område, slå in på en de successiva arbetsgivarhöjningarnas politik.

Herr talman! För en stund sedan riktade Hadar Cars från denna talarstol med hjälp av en något suddig bild, som jag sedermera har fått förklarad för mig, vissa angrepp mot oss moderater som bör bemötas. Det går dessutom ganska lätt att göra det.

Hadar Cars indignation gällde vissa uttalanden från vår sida om den statsfinansiella utvecklingen under folkpartiregeringens år hösten 1978 och våren 1979. Vi har hävdad att den ekonomiska politiken dessa år blev alltför expansiv, att den hade blivit mindre expansiv om man hade följt den moderata politiken och att denna överexpansion av ekonomin – tillsammans med bl. a. den andra oljeprischocken – kraftigt bidrog till att försämra de ekonomiska förutsättningarna för den andra trepartiregeringen.

Allt detta står vi fast vid. Politiken var för expansiv, och det tror jag säkert att även folkpartianknutna ekonomer i dag är beredda att medge. Eftertanke skadar som bekant aldrig – ibland är den t. o. m. klädsam.

Hadar Cars sifferexercis om det moderata budgetalternativet kan enklast och skonsammast sammanfattas med att den är felaktig.

I den stora moderata partimotionen med anledning av kompletteringspropositionen våren 1979 varnade vi uttryckligen och bestämt för utgifts- och underskottsutvecklingen. Vi hade då kunnat konstatera hur utgiftsprognosen under de få månader som gått sedan budgetpropositionen lades fram hade justerats upp med inte mindre än 6 miljarder kronor. Vi befarade då att

budgetunderskottet skulle komma att uppgå till ca 50 miljarder kronor – dvs. en ökning med ca 12 miljarder kronor från förutvarande budgetår. I dag vet vi alla att vi fick rätt. Det blev på det sätt som vi moderater befarade i maj 1979. Då som nu reserverade sig de moderata representanterna i finansutskottet mot den uppläggning av budgetpolitiken som folkpartiregeringen hade föreslagit. Den reservationen rekommenderar jag Hadar Cars och andra å det varmaste till läsning.

Och i konkreta förslag följdes detta upp. Hadar Cars läste upp en lång lista på moderata sparkrav, sammanlagt ca 2 miljarder kronor, ca 1 miljard kronor under de 3 miljarder som våra förslag faktiskt omfattade. Hela hans attack på oss hänger på en fullständigt fiktiv ökning av försvarskostnaderna som han anser att vi har påyrkat. Men detta är faktiskt inte sant. I det betänkande från försvarsutskottet, 1978/79:23, som Hadar Cars åberopar som stöd för sin egenartade siffra återfinns faktiskt ingen moderat reservation med ens en antydning till krav på en utgiftsökning med de belopp som krävs för att Hadar Cars kalkyl skall stämma.

Så var det således med den saken. Vi varnade, och vi fick rätt. Vi föreslog sparåtgärder, och vi fick dem avvisade. Parallellen med dagens situation är ganska tydlig.

Men – och jag vill gärna tillfoga det – jag lägger inte hela skulden för den urspårning av delar av den ekonomiska politiken som skedde 1979 på det lilla folkpartiet och dess extremt smala regering. Folkpartisterna gjorde fel, men felet blev ännu större i denna kammare, då man på det sätt som alltid följer av minoritetsparlamentarism tvingades till eftergifter, kompromisser och inte minst en popularitetssökande politik. Skall några slutsatser från 1978/79 dras, så är det främst den eviga sanningen om minoritetsregeringars bristande förmåga att föra en konsekvent och fast ekonomisk politik.

Anf. 80 HADAR CARS (fp) replik:

Herr talman! Det material som jag baserade mina uppgifter på har jag inhämtat i samarbete med riksdagens upplysningstjänst. Jag vill citera litet ur samma utskottsbetänkande som Carl Bildt åberopade. Där behandlas motionen 2241 från moderata samlingspartiet, vari Gösta Bohman m. fl. yrkar

”att riksdagen bemyndigar regeringen att medge att utvecklingsarbete under anslaget Flygvapenförband för Sk/A 38 för verksamheten under resterande del av försvarsbeslutsperioden t. o. m. 1981/82 får beställas inom en kostnadsram av 1 600 000 000 kr., bemyndigandet avser att täcka utvecklingen av flygplan Sk/A 38 samt tillhörande beväpnings- och motmedelsutrustning, ---”.

Till skillnad från vad Carl Bildt sade finns till försvarsutskottets betänkande 1978/79:23 fogad en reservation av Per Petersson och Gunnar Oskarson, vari yrkas bifall till nyssnämnda motion. Man föreslår också att utskottets anförande bl. a. skall lyda:

”Utskottet föreslår därför att riksdagen bifaller motionen 2241, yrkandena 1 och 2. Ökningen av anslaget Flygvapenförband: Forskning och utveckling

med 242,3 milj. kr. skall ske inom utgiftsramen för det militära försvaret och förutsätter att regeringen låser samma belopp under anslaget Flygvapenförband: Materielanskaffning.”

Detta är bakgrunden till de belopp som jag angav i den tidigare visade tablån.

Jag vill även erinra om att den marginalsattesänkning som regeringen föreslog och som fick moderaternas stöd hade kostat 2 750 milj. kr. Enligt den moderata budgetpolitiken skulle detta belopp inte behöva finansieras genom ökade intäkter till staten. Nettoresultatet hade där blivit ett fortsatt ökat budgetunderskott med detta belopp.

När det gäller den totala synen på den finanspolitik som fördes vill jag gärna tillägga att jag delar Carl Bildts uppfattning att den i vissa avseenden kunde ha varit annorlunda och att erfarenheterna har visat att så borde ha varit fallet.

Jag vill avsluta med att säga att förutsättningarna för en starkare budget på intet sätt ökades genom moderata samlingspartiets agerande i riksdagen under det år då Gösta Bohman inte hade ansvaret för ekonomidepartementet.

Anf. 81 CARL BILD T (m) replik:

Herr talman! Att läsa ur gamla riksdagstryck mitt i natten kan kanske framstå såsom mindre relevant. Men med tanke på att Hadar Cars byggde upp ett så stort angrepp på den moderata ekonomiska politiken under en följd av år just på några gamla utskottsberättelser kan hans förfarande vara värt att fullfölja.

Våren 1979 – och Hadar Cars läste detta innantill – förordade vi faktiskt en fortsättning av utvecklingsarbetet på det dåvarande flygplanet B3LA. Detta innebar att pengar togs från ett annat anslag inom flygvapnet, nämligen anslaget Flygvapenförband: Materielanskaffning, och fördes över till anslaget Flygvapenförband: Forskning och utveckling.

En omfördelning skedde av 242,3 milj. kr. samt en ändring av beställningsbemyndigandet. Men ett beställningsbemyndigande om framtida saker är inte detsamma som anslag, och det rymdes väl inom de ramar som då var aktuella.

Försvarsbeslutet var vi eniga om. Det skedde ingen som helst utgiftsexpansion på den punkten från moderat sida.

Detta är väsentligt att konstatera. Tar vi bort det här ur den tabell som Hadar Cars visade för någon timme sedan, får vi faktiskt fram det resultat som är det riktiga, nämligen att moderata samlingspartiet våren 1979 lade fram konkreta förslag före valåret om en väsentlig förstärkning av statens finanser och om en uppstramning av den ekonomiska politiken. Det tycker jag var hedervärt då. Jag tycker att det också förtjänar ett hedervärt omnämnande så här i efterhand.

Anf. 82 HADAR CARS (fp) replik:

Herr talman! I mitt första inlägg, det som Carl Bildt har tagit till utgångspunkt, riktade jag inget angrepp mot moderaternas uppläggning av sin politik. Jag bara konstaterade att ett fullföljande av den under året 1978/79 inte hade lett till någon förstärkning av budgeten utan snarast till en försvagning, och det kvarstår.

Sedan kan jag förstå att Carl Bildt blir irriterad över att jag, som han säger, läser upp gamla riksdagstryck mitt i natten. Dess värre är det så att den motion som jag baserade mitt resonemang på och den reservation från moderaterna som Carl Bildt nyss inte ville kännas vid återfinns i det gamla riksdagstrycket, och jag ville fästa riksdagens och även Carl Bildts uppmärksamhet på det.

Anf. 83 CARL BILDT (m) replik:

Herr talman! Det framgår faktiskt, Hadar Cars, av reservation nr 9 i betänkandet att det inte var fråga om någon ökning av försvarsramarna. Det var fråga om en omläggning av 242 miljoner – jag upprepar detta – från anslaget Flygvapenförband: Materielanskaffning till anslaget Flygvapenförband: Forskning och utveckling.

Därmed bortfaller allt detta i Hadar Cars kalkyler, och därmed framkommer en betydande förstärkning av finanspolitiken i det moderata budgetalternativet våren 1979.

Anf. 84 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Förutsättningarna för kommunernas ekonomiska planering har sedan de borgerliga partierna övertog regeringsmakten förändrats drastiskt. Tillväxten i samhällsekonomin har stannat upp. Möjligheterna till ytterligare höjning av kommunalskatterna är begränsade: Staten går målmedvetet in för att skära ner statsbidrag till kommunerna. En långsiktig statlig politik gentemot kommunerna saknas.

Den förda borgerliga politiken har naturligtvis drabbat kommunerna olika hårt. Det finns kommuner som till följd av införandet av det nya skatteutjämningsystemet har klarat sig relativt hyggligt. Det finns å andra sidan kommuner som drabbats oerhört hårt av den borgerliga politiken. Malmö är en sådan kommun.

Under åren 1981–1982 har Malmö, till följd av minskade och slopade statsbidrag, ändrad beräkning av skatteunderlaget, förlorat intäkter motsvarande 2:62 kr. i utdebitering. Malmö är därmed en av de kommuner som drabbats hårdast av den borgerliga politiken.

De minskade statsbidragen har naturligtvis fått allvarliga konsekvenser för den kommunala ekonomin och möjligheterna att hävda en hygglig kommunal service, för möjligheterna att klara omsorgen om de äldre och barnen. Den borgerliga politiken innebär nämligen nu att även s. k. prioriterade områden – alltså äldreomsorgen och barnomsorgen – drabbas av nedskärningar.

Herr talman! I Malmö känner vi inte igen oss i den bild av den kommunala

sektorn som de borgerliga partierna målar upp, en bild av ohämmad kommunal expansion som hotar samhällsekonomin. I Malmö är det inte fråga om en tillväxttakt på 2–3 %. I fjol var tillväxten trots en kraftig kommunalskattehöjning endast 0,5 %. Nu, med ytterligare nedskärningar av statsbidrag till barnomsorg och minskning av skatteunderlaget, blir det snarast fråga om en volymminskning.

I Malmö får man inrikta sig på uppehållande försvar för solidariteten och omsorgen i hopp om en socialdemokratisk regering i höst.

Den borgerliga kompromissen om indragning av skatteunderlag för i första hand företag och andra juridiska personer kommer att slå oerhört hårt mot Malmö. Förslaget innebär att Malmö går miste om 104 milj. kr., vilket motsvarar 1:25 kr. i kommunalskatt.

De sammantagna effekterna av dessa åtgärder och tidigare beslut om indragna bidrag innebär således för Malmös vidkommande ett intäktsbortfall som motsvarar 4 kr. i utdebitering.

Kompromissen mellan de borgerliga partierna innebär att Malmö drabbas avsevärt hårdare än vad t. o. m. moderaterna föreslagit tidigare. Som jämförelse kan nämnas att trepartiuppbyggnaden däremot innebär en kraftig lättnad för de starka moderatfästena och höginkomstkommunerna Danderyd och Lidingö, jämfört med det ursprungliga regeringsförslaget.

Detta är en orättfärdig fördelningspolitik. Det är en kapitulation för högerkrafterna.

Herr talman! Den borgerliga kompromissen om den kommunala ekonomin leder till kommunalskattehöjningar eller försämrade kommunal service. Den borgerliga politiken hotar sysselsättningen och de kommunalanställdas jobb.

Förslaget att minska kommunernas skatteunderlag från företag och andra juridiska personer är även ur andra synpunkter anmärkningsvärt. Åtgärden drabbar storstäderna och vissa andra industriorter hårt. Det kan inte stå i överensstämmelse med målsättningen att få till stånd en sådan utbyggnad av industrin att man försämrar kommunernas ekonomiska möjligheter att skapa goda förutsättningar för industrietableringar. Kommuner som Malmö, som satsat betydande ekonomiska resurser för att ge företagen goda utvecklingsmöjligheter – i form av mark, industrilokaler och mycket annat –, får med det borgerliga förslaget inte längre någon kompensation för detta genom skatteintäkter från företagen.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis beröra motion 1169, i vilken några socialdemokrater från Malmö ställer krav på en översyn av skatteutjämningsystemet. Bakgrunden till kravet är en utredning som utförts av Malmö och Göteborgs kommuner och som pekar på de ekonomiska problem som storstäderna och de kommuner som ligger utanför skatteutjämningsystemet brottas med.

I motionen anger vi några skäl som talar för en översyn av skatteutjämningsystemet. Först och främst har landets ekonomi drastiskt förändrats sedan beslutet om skatteutjämningsystemet togs i riksdagen. Kraftiga förskjutningar har också skett i relationerna mellan enskilda kommuners

ekonomier. Besparingar och undandragande av kommunalt skatteunderlag har påverkat kommunerna i varierande utsträckning. Mot den bakgrunden finns det skäl att ifrågasätta, om de fördelningsprinciper som gäller för skatteutjämningsystemet i dag är riktiga.

I den utredning som Malmö och Göteborgs kommuner har utfört pekas också på de merkostnader som åvilar storstadskommunerna och som inte beaktas i det nuvarande skatteutjämningsystemet. Merkostnaderna finns inom områdena social struktur och regional funktion och beräknas i utredningen vara av storleksordningen 2:00–2:50 kr. i kommunal utdebitering.

Det kan också ifrågasättas, om skattekraften skall spela den dominerande roll som den gör i dag för fördelningen av skatteutjämningsmedel. Skattekraften säger inte allt om en kommuns ekonomiska situation. En kommun som har relativt hög skattekraft kan samtidigt ha höga kostnader och låg skatteunderlagstillväxt.

Det finns också inslag i det nuvarande skatteutjämningsystemet som ger egendomliga resultat; det påpekas i vår motion och i den socialdemokratiska partimotionen. Ett exempel är att vissa kommuner med utbredd småhusbebyggelse får en lägre registrerad skattekraft till följd av stora underskottsavdrag och därmed också större möjligheter till skatteutjämningsbidrag.

Flera starka skäl talar således för en översyn av skatteutjämningsystemet. Jag yrkar därför bifall till den socialdemokratiska reservationen 11.

Anf. 85 BERTIL HANSSON (fp):

Herr talman! Det är inte svårt att i den nu snart tolv timmar långa debatten finna väldigt stora inslag av oförenliga uppfattningar och motstridiga meningar, men genom hela debatten kan också skönjas som en genomgående tråd att man behöver lägga en totalsyn på såväl statens som landstingens och kommunernas samlade ekonomier och skatter.

Den kommunala andelen av den offentliga sektorn – det har vi påmint varandra om många gånger – har sedan 1960 ökat från 50 % till 70 %. Det är mot denna bakgrund som Esse Petersson och jag har väckt en motion, nr 894, i vilken vi önskar en utredning i frågan om statskommunal enhetsskatt. Motionen avstyrks av utskottet. Det är i och för sig ingen överraskning, men det görs i ordalag som antyder att vi skulle vilja äventyra den kommunala självstyrelsen. Den avstyrks också av den orsaken att motionens intentioner strider mot grundlagens stadganden.

Herr talman! Om ingen ledamot av Sveriges riksdag under gängna tider skulle ha haft rätt att väcka förslag som stred mot gällande grundlag, hade vi i dag inte haft en talman utan en lantmarskalk som riksdagens främste talesman. Men viktigare i utskottets avstyrkande är, som jag nämnde, att införandet av en statskommunal enhetsskatt betraktas som ett grundskott mot den kommunala självstyrelsen.

Enligt vår uppfattning finns det i den samhällsekonomiska situationen sådana drag som pekar fram mot ett rejält nytänkande i skattefrågan. Det är nödvändigt att man förutsättningslöst och utan historiska och känslomässiga

bindningar klaggör förhållandet mellan den kommunala självstyrelsen och den kommunala beskattningsrätten. Två tredjedelar av den kommunala verksamheten inkl. landstingen påverkas och styrs på ett eller annat sätt av statliga beslut. Det är där som den kommunala självstyrelsen är hotad – inte bara naggas i kanten utan klavbinds.

En radikal minskning av den statliga styrningen av den kommunala verksamheten är oerhört mycket mer väsentlig än att kommuner och landsting klamrar sig fast vid en kommunal beskattningsrätt som blivit mer och mer formell, mer och mer illusorisk till följd av olika statliga åtgärder. Och vi har i dagens debatt, och i det betänkande som vi diskuterar, fått en provkarta på allt detta. Det är ett nätverk, för att inte säga lappverk, av rikstäckande och regionala skatteutjämnningar, indragningar av vissa skatter från kommunerna till staten, förslag om frysning av kommunala pengar m. m.

Det totala skatteuttaget i samhället har nått en sådan nivå att den samhällsekonomiska balansen är i riskzonen. Ansvaret för ett sådant skatteuttag bör i sin helhet tas av riksdagen, som tillsammans med regeringen har ett helhetsansvar för samhällsekonomin.

En statskommunal enhetsskatt, kombinerad med en i jämförelse med i dag radikalt ökad frihet att hushålla med de ekonomiska resurserna och använda dem så som kommunerna själva finner riktigt, ser motionärerna som en garanti för att den kommunala självstyrelsen verkligen kommer till sin rätt, samtidigt som det finns möjligheter att få till stånd en fungerande skattepolitik – en skattepolitik som täcker hela samhällets behov av ekonomiska resurser.

I detta anförande instämde Bernt Ekingö (fp).

Anf. 86 PER PETERSSON (m):

Herr talman! Underskottet i regeringens budget för nästa år kommer att vara över 80 miljarder kronor, dvs. en skuld på mer än 10 000 kr. per invånare. Detta belopp lånar staten, varav minst 12 miljarder kronor utomlands.

Det är klart att denna länekarusell inte kan få fortsätta år efter år. Vi vet att inkomstskatt och förmögenhetsskatt ger staten ca 40 miljarder per år. Det är därför lätt att inse att höjda skatter är en omöjlig väg för att komma till rätta med budgetunderskottet, särskilt som vi vet att höjda skatter ger ännu dyrare varor och att svenska varor med nuvarande prisläge blir svårsålda i utländsk konkurrens.

Alla som tänker efter inser att stora besparingar måste göras i statens anslag och bidrag. Det är impopulärt men nödvändigt att begränsa kommunernas finansiella utrymme. En nedskärning med ca 3,5 miljarder kronor avser jag att stödja.

Herr talman! Jag bor inte i Jokkmokks kommun, men av följande skäl anser jag att Jokkmokk bör få behålla inkomsterna från vattenkraftverken inom kommunen.

Jokkmokk är landets största leverantör av vattenkraft, producerad i statligt ägda verk. Nu befinner sig byggandet av kraftverk och regleringsstammar i Lule älv i slutskedet. Hundratals kraftverksbyggare friställs varje år.

Jokkmokk står inför utomordentligt svåra omställningsproblem. Kraftverk och regleringsdammar ger med nuvarande taxeringsvärden Jokkmokk stora men mycket välbehövliga skatteinkomster. Förslaget till indragning av den kommunalskatt som Jokkmokk får från det statliga Vattenfall drabbar kommunen hårt och orättvist. Jag räknar med att den föreslagna borgerliga arbetsgruppen skall beakta Jokkmokks särart.

Säkerligen måste staten tillskjuta andra medel för att hjälpa Jokkmokk om vattenkraftinkomsterna minskar. En sådan "rundgång" är osäker och principiellt felaktig. Jag har motionerat om att Jokkmokk skall undantas från begränsningar i skatteinkomster från vattenkraften. Motionen har avstyrkts av ett enhälligt finansutskott. Jag beklagar detta. Mot ett enhälligt riksdagsutskott kan man inte få gehör i kammaren för en enskild motion - tyvärr.

Överläggningen var härmed avslutad.

Punkt A

Mom. 1 (de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken)

I kontrapositionsvoteringen biträdde reservation 1 av Kjell-Olof Feldt m. fl. med 144 röster mot 17 för motion 1567 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 160 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 162 röster mot 144 för reservation 1 av Kjell-Olof Feldt m. fl. 17 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (riktlinjerna för skattepolitiken)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 236 röster mot 70 för hemställan i reservation 2 av Lars Tobisson m. fl. 17 ledamöter avstod från att rösta.

Motivering

Utskottets motivering godkändes med 144 röster mot 93 för utskottets motivering med den ändring däri som föreslagits i reservation 3 av Eric Enlund m. fl. 85 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3 (avskaffande av kreditkorten)

Utskottets hemställan bifölls med 303 röster mot 17 för motion 698 av Lars Werner m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 4 och 5 (upphävande av bilkreditförordningen och avbetalningstiden vid köp av begagnade bilar)

Utskottets hemställan bifölls med 251 röster mot 71 för reservation 4 av Lars Tobisson m. fl.

Mom. 8 (program för 100 000 samhällsnyttiga arbeten)

Utskottets hemställan bifölls med 306 röster mot 17 för motion 1567 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 9 (uttalande om allmänt prisstopp)

Utskottets hemställan bifölls med 306 röster mot 17 för motion 1567 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 10 (uttalande om övergång till lågräntepolitik)

Utskottets hemställan bifölls med 306 röster mot 17 för motion 1567 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 11 (ökad byggnadsverksamhet)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 161 för reservation 5 av Kjell-Olof Feldt m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt B 1

Mom. 1 (de allmänna riktlinjerna för budgetregleringen)

I en förberedande votering biträdde reservation 7 av Lars Tobisson m. fl. med 72 röster mot 18 för motion 1567 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 232 ledamöter avstod från att rösta.

I kontrapositionsvoteringen biträdde reservation 6 av Eric Enlund m. fl. med 92 röster mot 70 för reservation 7 av Lars Tobisson m. fl. 160 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 161 röster mot 92 för reservation 6 av Eric Enlund m. fl. 70 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 och 3

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt B 2 (den kommunala sektorn)

Anf. 87 TALMANNEN:

Propositioner ställs först beträffande det av Eric Enlund under överläggningen framställda yrkandet om återförvisning av punkt B 2 till utskottet för ytterligare beredning. Nils Berndtson har yrkat avslag på detta yrkande. Jag erinrar om att det för bifall till yrkandet räcker med att en tredjedel av de röstande ansluter sig till det.

Kammaren biföll med 163 röster mot 159 det av Eric Enlund framställda yrkandet om återförvisning av punkt B 2 till utskottet för ytterligare beredning. 1 ledamot avstod från att rösta.

Nr 93

Onsdagen den
10 mars 1982

Punkt B 3

Utskottets hemställan bifölls.

Skatte- och kontrollväsen, m. m.

10 § Skatte- och kontrollväsen, m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1981/82:29 om vissa anslag för budgetåret 1982/83 inom budgetdepartementets verksamhetsområde (prop. 1981/82:100).

Anf. 88 TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

Anf. 89 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Användning av ADB förekommer överallt i vårt samhälle och har betytt oerhört mycket för att förbilliga och rationalisera verksamheten inom många områden. Samtidigt har datoriseringen haft många problem i sitt släptåg. Den skapar ofta oro hos människor för hur det skall gå med jobben i framtiden. Hotet mot den personliga integriteten har också under många år varit ett debattämne, och man har lagstiftningsvägen fått göra flera inskränkningar för att eliminera systemets avigsidor.

På det rent praktiska området har vi tvingats konstatera misslyckanden både när det gäller tekniska problem och kostnader för investeringar, drift och utveckling. Härvidlag har den statliga sektorn ingalunda utgjort något undantag. Ett exempel är skatteadministrationen, där det s. k. RS-systemet inte kunnat uppfylla de krav och de förväntningar som från början hade uppställts. Under en följd av år har moderata samlingspartiet framfört kritik mot RS-systemet, och i samband med den utfrågning som ordnats av datadelegationen bekräftades riktigheten i den kritiken. De förhållanden som då framkom har enligt vår mening motiverat kravet på en omfattande översyn av hela RS-systemet.

Med det sagda, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 1.

I samma betänkande återkommer vi moderater till kravet från i höstas att avgiftsfriheten vid inbetalning av skatt skall slopas fr. o. m. den 1 juli 1982. Skälet är naturligtvis det nödvändiga och för de allra flesta nu uppenbara kravet att spara på alla områden.

Med det anförda yrkar jag bifall till reservation 2.

Onsdagen den
10 mars 1982

*Skatte- och kon-
trollväsen, m. m.*

Anf. 90 TAGE SUNDKVIST (c):

Herr talman! Vid skatteutskottets behandling av de anslag inom budgetdepartementets verksamhetsområde, som utskottet har att handlägga, har vi blivit oeniga på ett par punkter. Det har redovisats här av Knut Wachtmeister tidigare. Båda de frågor som det gäller behandlades under förra året.

Beträffande det RS-projekt som Knut Wachtmeister redogjorde för uttalade utskottet och riksdagen redan förra året att man borde vänta med att göra en utvärdering tills man kunde överblicka resultatet av 1982 års taxering. Att en översyn av reformen är helt nödvändig är vi alla på det klara med. Där råder alltså inte någon som helst oenighet.

Den andra frågan, om ersättning till postverket för skatteuppbörden, behandlades så sent som i december månad 1981. Det var en motion av Knut Wachtmeister om slopande av avgiftsfriheten för skatteinbetalningarna. Detta skulle, uppgavs i motionen, innebära en besparing för statskassan på ca 28 milj. kr. När vi förde den debatten i december försökte jag tala om för Knut Wachtmeister att det ingalunda skulle bli så stor besparing som 28 milj. kr. Jag var tyvärr en rätt dålig pedagog, för när vi kom till januari skrev Knut Wachtmeister återigen en motion och talade nu om att man skulle kunna spara 30 milj. kr. i stället.

Vid utskottsbehandlingen av detta ärende har dock moderaterna kommit underfund med att det fanns en hel del av riktighet i mitt påstående från december månad. Nu har man gått med på att det inte kan bli större besparingar än 10,2 milj. kr. Det säger man i reservationen.

Men egentligen är den siffran också för hög. För vad är det man gör när man slopar avgiftsfriheten? Jo, det är bara det att man rullar över avgiften på näringslivet, som har att betala in skatt. Näringslivet och de företagare som har att betala portosumman har avdragsrätt för detta. Det betyder alltså att i realiteten kan man halvera också summan 10,2 milj. kr. Då skulle man väl rent av kunna travestera ett gammalt uttryck och säga: Det bidde inte mycket kvar.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

Anf. 91 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Det gläder mig att Tage Sundkvist är enig med mig om att man behöver utvärdera RS-reformen. Jag skulle vilja något ytterligare understryka det genom att citera den datadelegationsrapport som har avlämnats och som jag återopade i mitt första anförande. Det var en parlamentarisk utredning, alltså med representanter för alla partierna. Där skriver man bl. a. så här:

”Stor enighet råder bland systemets användare, d v s skatteförvaltningens personal ute i landet, om att man inte haft det inflytande över systemutformningen och -uppbyggnaden som varit önskvärt. Man har haft svårt att föra fram och få gehör för sina åsikter hos RSV. Verket, som under flera år arbetat under svår tidspress, har uppenbarligen inte funnit lämpliga former för att kanalisera och fullt ut dra nytta av användarinflytandet på ett sätt som

användarna och deras fackliga företrädare numera kräver.”

Vidare säger man:

”Delegationen föreslår – från de utgångspunkter delegationen har att företräda – att regeringen i god tid tar initiativ till att påbörja förberedelsearbetet med den driftorganisation och systemstruktur som kan bli aktuell mot slutet av 80-talet. En uppföljning och utvärdering bör göras samordnat för hela RS-systemet. Erfarenheterna från denna uppföljning bör nog beaktas och sådana utredningsformer skapas att användarinflytandet garanteras i det kommande arbetet. Som ett led i förberedelsearbetet bör ingå att planera och genomföra en lämplig utbildning för att uppnå dessa syften.”

Detta understryker alltså ytterligare det berättigade i det moderata kravet på en allsidig utredning.

Beträffande ersättningen till postverket har vi valt ett lägre belopp den här gången, därför att det kanske var vissa felaktigheter i det vi först krävde. Men om nu beloppet är mindre, så är det också mindre kännbart, och därmed borde det ha kunnat bifallas också av de andra partierna.

Anf. 92 TAGE SUNDKVIST (c):

Herr talman! Det kan knappast ha varit någon överraskning för Knut Wachtmeister att jag skulle ställa mig bakom kravet på en utredning beträffande RS-projektet, eftersom utskottet och riksdagen uttalade sig för det redan förra året och eftersom utskottet har skrivit det i år också. Vi har varit helt eniga om att utreda de här frågorna. Det är ingalunda så att moderaterna är ensamma om det påhittet, som Knut Wachtmeister nu, nära nog, försöker göra gällande.

I den andra frågan, huruvida summan skall vara 28 miljoner eller de 100 miljoner vi nu har kommit ner till, hade vi en debatt i december månad, då Knut Wachtmeister inte kunde gå med på att det gick att pruta på de 28 miljonerna. Han menade att det var en realistisk siffra. Nu har vi fått se att det inte är en realistisk siffra. Men vi tycker ändå inte att vi kan gå med på de 10,2 miljonerna. Det är en överflyttning av portokostnaden från staten till arbetsgivarna. De kommer i sin tur att göra avdrag för posten, och det betyder helt enkelt att det inte kommer att bli några 10,2 miljoner kvar.

Jag är förresten rätt förvånad över att det är just moderaterna som är så angelägna om att flytta över kostnaderna på skattebetalarna. Det är ju näringslivet som tar in de här skatterna och därmed får ta på sig den här kostnaden.

Anf. 93 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Uppfattningarna skiljer sig dock litet grand beträffande utvärderingen av RS-reformen. Majoriteten av utskottet vill att den skall följas upp av riksskatteverket, som har att göra denna utvärdering. Från moderat håll tycker vi att det är fel. Vi vill ha en övergripande utredning. I detta avseende skiljer vi oss åt, och det tycker jag är ganska väsentligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 93

Onsdagen den
10 mars 1982

*Skatte- och kon-
trollväsen, m. m.*

Nr 93

Onsdagen den
10 mars 1982

*Skatte- och kon-
trollväsen, m. m.*

Punkt 1

Mom. 1 (skatte- och kontrollväsen: allmänt)

Utskottets hemställan bifölls med 251 röster mot 69 för reservation 1 av förste vice talmannen Ingegerd Troedsson m. fl.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 5 (ersättning till postverket m. fl. för bestyret med skatteuppbörd m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 251 röster mot 70 för reservation 2 av förste vice talmannen Ingegerd Troedsson m. fl.

Övriga punkter

Utskottets hemställan bifölls.

11 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

12 § Anf. 94 TALMANNEN:

Jag får meddela att på morgondagens föredragningslista uppförs konstitutionsutskottets betänkande 22 samt justitieutskottets betänkanden 26, 27, 29-33 och 35 främst bland två gånger bordlagda ärenden.

13 § Kammaren åtskildes kl. 23.43.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert